

დანართი №1

საქართველოს კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგია
2017-2020

2017

თბილისი, საქართველო

ს ა რ ჩ ე ვ ი

1. შესავალი

1.1. სტრატეგიის მიზანი

2. არსებული მდგომარეობის შეფასება

2.1. კატასტროფის მართვის კანონმდებლობა

2.1.1. „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონი

2.1.2. „ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონი

2.1.3. „სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ“ საქართველოს კანონი

2.1.4. „საგანგებო მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს კანონი

2.2. საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმების შესახებ

2.3. კატასტროფის რისკის შემცირების გლობალური პოლიტიკური ჩარჩო

2.3.1. „კატასტროფის რისკის შემცირების სენდაის სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამა 2015-2030“

3. საქართველოს კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკის ძირითადი პრიორიტეტები

3.1. „საქართველოს საფრთხეების შეფასების 2015-2018 წწ. დოკუმენტში“ იდენტიფიცირებული ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული საფრთხეების რისკის შემცირება

3.2. კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემის ჩამოყალიბება ეროვნულ დონეზე

3.2.1. კატასტროფის რისკის მართვის კანონმდებლობის დახვეწა

3.2.2. კატასტროფის რისკის შემცირების შესაძლებლობების განვითარება

i. კატასტროფის რისკის შემცირების სფეროში ადამიანური რესურსების შესაძლებლობის განვითარება

ii. კატასტროფის რისკის შემცირების სფეროში მატერიალური რესურსების შესაძლებლობის განვითარება

iii. კატასტროფებისადმი მზადყოფნის უზრუნველყოფის მიზნით კრიზისული სიტუაციებისთვის მარაგების შექმნა

3.3. კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემის ჩამოყალიბება ადგილობრივ დონეზე

3.3.1. კატასტროფის რისკის შემცირება ადგილობრივ დონეზე

i. საფრთხეების შეფასება ადგილობრივ დონეზე

ii. კატასტროფის რისკის შემცირების ღონისძიებების დაგეგმვა ადგილობრივ დონეზე

iii. კატასტროფის რისკის შემცირების შესაძლებლობების განვითარება ადგილობრივ დონეზე

3.4. კატასტროფის შემდგომი ზიანის და აღდგენითი საჭიროებების შეფასებისა და ეკონომიკური ზარალის დათვლის მეთოდოლოგიის/მიდგომის შემუშავება/ დანერგვა

3.5. კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნულ სისტემაში ადრეული შეტყობინებისა და განგაშის სისტემების ინტეგრირება

3.6. საერთაშორისო თანამშრომლობა კატასტროფის რისკის შემცირების სფეროში

3.7. მედიის როლის გაზრდა კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემაში

3.8. კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემაში თანამშრომლობის გაძლიერება აკადემიურ და სამეცნიერო წრეებთან

3.9. საგანმანათლებლო სისტემაში კატასტროფის რისკის შემცირების მოდელის დანერგვა

3.10. კერძო ბიზნესის ჩართულობის გაძლიერება კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემაში

3.11. კატასტროფის რისკის შემცირების მიზნით გეოსივრცითი მონაცემების ინფრასტრუქტურის დანერგვა

3.12. გენდერული თანასწორობა კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკაში

3.13. შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა როლის გაზრდა კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკაში

4. საქართველო ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული კატასტროფების წინაშე

4.1. წყალდიდობების და წყალმოვარდნების საფრთხე

4.2. მეწყრულ-გრავიტაციული და ღვარცოფული მოვლენების საფრთხე

4.2.1. მეწყრულ-გრავიტაციული და ღვარცოფული პროცესებით უკიდურესად დამაბული უბნები და მათი ზოგადი შეფასება

i. მდ. დევდორაკის ხეობა - მდ. თერგის მარცხენა შენაკადი (დარიალის უბანი), (ყაზბეგის მუნიციპალიტეტი)

ii. მდ. დურუჯი, მდ. ალაზნის მარცხენა შენაკადი, (ყვარლის მუნიციპალიტეტი)

iii. გომბორის საუღელტეხილო გადასასვლელის მეწყრები - მდ. გომბორულასა და მდ. თურდოს შორის და ღვარცოფული მოვლენები (საგარეჯოსა და თელავის მუნიციპალიტეტები)

iv. მდ. იორის მარცხენა შენაკადები - ანთოკის ხევი, თვალთხევი და ჩაილურის ხევი (საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი)

v. ხოკოს მეწყერი, ენგურის წყალსაცავი (ჯვარი, წალენჯიხის მუნიციპალიტეტი)

vi. მუხათგვერდის სასაფლაოს ტერიტორია (ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტი)

4.3. ბიოლოგიური საფრთხეები

4.3.1. პანდემია

4.3.2. განსაკუთრებით საშიში ინფექციების გავრცელების საფრთხე

4.3.3. ვეტერინარული საფრთხეები

4.3.4. ფიტოსანიტარიული საფრთხეები

4.4. მიწისძვრების საფრთხე

4.5. სეტყვის საფრთხე

4.6. ზვავების საფრთხე

4.7. ძლიერი ქარების საფრთხე

4.8. ტყის და ველის ხანძრების საფრთხე

4.9. ქიმიური საფრთხეები

4.9.1. დარიშხანშემცველი ნარჩენების გარემოზე ზემოქმედების საფრთხე

4.10. წყლისმიერი ეროზიული პროცესების საფრთხე

4.11. გვალვის საფრთხე

4.12. ჰიდროდინამიკური ავარიების საფრთხე

4.12.1. ენგურჰესი

4.12.2. ლაჯანურჰესი

4.12.3. შაორის წყალსაცავი

4.12.4. ჟინვალის წყალსაცავი

4.12.5. ფოთის წყალგამყოფი კვანძი

5. კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგიის განხორციელების მექანიზმები

6. დასკვნითი დებულებები

1. შესავალი

საქართველოს მთავრობა პირველად აქვეყნებს კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნულ სტრატეგიას, რომელიც მიზნად ისახავს კატასტროფის რისკის შემცირების ერთიანი სისტემის ჩამოყალიბებას, ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე კატასტროფებისადმი მზაობისა და მათზე რეაგირების შესაძლებლობების გაუმჯობესებას და, ასევე, შესაძლო საფრთხეებზე რეაგირების ეფექტიანობის გაზრდას.

კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგია ეროვნული უსაფრთხოების მიმოხილვის პროცესის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია. დოკუმენტი განსაზღვრავს ქვეყნის წინაშე არსებული, ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული საფრთხეების, რისკების და გამოწვევების შემცირების ღონისძიებებს და ადგენს კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებს.

კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგია შემუშავებულია შესაბამისი სამთავრობო უწყებების წარმომადგენლებისგან დაკომპლექტებული სამუშაო ჯგუფის მიერ, სახელმწიფო უსაფრთხოებისა და კრიზისების მართვის საბჭოს აპარატის კოორდინაციით. სტრატეგიის შემუშავებაში მნიშვნელოვანი წვლილი მიუძღვით საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციებს.

კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგიის საფუძველზე მომზადებულია სამოქმედო გეგმა, რომელშიც გაწერილია კონკრეტული ღონისძიებები, მათ განხორციელებაზე პასუხისმგებელი და საჭიროების შემთხვევაში დამხმარე უწყება/ორგანიზაციები, კონკრეტული ღონისძიების განსახორციელებლად საჭირო დრო და დაფინანსების წყარო (სახელმწიფო ბიუჯეტი ან/და დონორი ორგანიზაციის დახმარება/გრანტი).

1.1. სტრატეგიის მიზანი

საქართველოს კატასტროფის რისკის შემცირების სტრატეგიის მიზანია ერთიანი, მოქნილი და ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბება, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ უწყებათა ერთიანი ძალისხმევით და კოორდინირებული მუშაობით უზრუნველყოფს ქვეყანაში ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული კატასტროფების რისკის შემცირებას. აღნიშნული სისტემა დაეყრდნობა მთავრობის ერთიან მიდგომას და სრულ შესაბამისობაში იქნება საერთაშორისო სტანდარტებთან. ამავდროულად, კატასტროფის რისკის შემცირების ერთიანი სისტემა ორიენტირებული იქნება ადამიანთათვის საცხოვრებელი და საქმიანობის უფრო უსაფრთხო გარემოს შექმნაზე და ქვეყნისა და ეროვნული ეკონომიკის მდგრად განვითარებაზე.

დოკუმენტის ამოცანაა „საქართველოს საფრთხეების შეფასების 2015-2018 წწ. დოკუმენტში“ იდენტიფიცირებული – საქართველოს წინაშე მდგარი ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული კატასტროფების რისკის (წყალდიდობების და წყალმოვარდნების საფრთხე, მეწყერულ-გრავიტაციული და ღვარცოფული მოვლენების საფრთხე, ბიოლოგიური საფრთხეები, მიწისძვრების საფრთხე, სეტყვის საფრთხე, ზვავების საფრთხე, ძლიერი ქარების საფრთხე, ტყის და ველის ხანძრების საფრთხე, ქიმიური საფრთხეები, წყლისმიერი ეროზიული პროცესების საფრთხე, გვალვის საფრთხე, ჰიდროდინამიკური ავარიების საფრთხე და ა.შ.) შემცირება და შესაძლო ზიანის შემსუბუქება.

საქართველო, როგორც არაერთი საერთაშორისო შეთანხმების ხელმომწერი ქვეყანა, აღნიშნულ დოკუმენტში უზრუნველყოფს გაეროს სამი გლობალური ჩარჩო დოკუმენტის: „კატასტროფის რისკის შემცირების სენდაის სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამა 2015-2030“ (მარტი, 2015), „მდგრადი განვითარების მიზნების“ (სექტემბერი, 2015; SDGs) და გაეროს „კლიმატის ცვლილების შესახებ ჩარჩო-კონვენცია“ (ივნისი, 1992; UNFCCC) მიზნების ინტეგრირებას. ასევე, უზრუნველყოფს ზემოხსენებული დოკუმენტებითა და „საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმებით“ ბუნებრივი კატასტროფების პრევენციის, მზაობისა და მათზე ეფექტური რეაგირების მიმართულებით აღებული ვალდებულებების შესრულებას.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა შესაბამისობაშია გაეროს „კატასტროფის რისკის შემცირების სენდაის სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამა 2015-2030“-ის პრიორიტეტულ მიმართულებებთან.

ეროვნული სამოქმედო გეგმა აერთიანებს საქართველოში სხვადასხვა სახელმწიფო და არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ დაგეგმილ და მიმდინარე პროექტებს, პროგრამებსა და ინიციატივებს, რომელთა იმპლემენტაციის მონიტორინგს განახორციელებს სახელმწიფო უსაფრთხოებისა და კრიზისების მართვის საბჭოს აპარატი.

კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სამოქმედო გეგმისა და მასში ასახული ღონისძიებების შესრულების ვადად განსაზღვრულია 4 წელი (2017-2020 წწ.). ეროვნულ სამოქმედო გეგმაში გაწერილია კონკრეტული ღონისძიების შესრულებაზე პასუხისმგებელი და საჭიროების შემთხვევაში დამხმარე უწყება/ორგანიზაციები, ღონისძიებების შესრულების ვადები, დაფინანსების წყარო.

ვინაიდან კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგიის შექმნაზე მუშაობა დაიწყო 2016 წლის დასაწყისში, შესაბამისად, სამოქმედო გეგმაში ასახულია ის ღონისძიებებიც, რომელთა განხორციელება დაიწყო და დასრულდა 2016 წელს. სამოქმედო გეგმაში შესაბამისი ჩანაწერი გაკეთებულია შენიშვნის სახით.

სამოქმედო გეგმას გააჩნია დანართი (დანართი №1), რომელშიც შესულია ის ღონისძიებები, რომლებიც ასევე წარმოადგენს საყურადღებო მიმართულებებს. მათ შესასრულებლად საქართველოს მთავრობა ახორციელებს ქმედებებს საჭირო დამატებითი რესურსების მოძიების მიზნით.

2. არსებული მდგომარეობის შეფასება

დღემდე საქართველოში არ არსებობდა კატასტროფის რისკის შემცირებისა და კატასტროფისთვის მზადყოფნის ერთიანი სისტემა, რომელიც ამჟამად ჩამოყალიბების პროცესშია. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში კრიზისულ და საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე სისტემატიზებულია, ეს სფერო მუდმივ დახვეწას და გაუმჯობესებას საჭიროებს.

არსებული კანონმდებლობა თითქმის ექსკლუზიურად არეგულირებს როგორც კატასტროფის მართვის, ასევე კრიზისულ და საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირების კოორდინაციას და კატასტროფებისადმი მზაობას. შემუშავების პროცესშია მრავალი კანონი და გეგმა, რომელთა მიზანია კატასტროფების რისკის შეფასების და კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემის სრულყოფა და შედეგად, ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული კატასტროფების რისკის შემცირება.

კატასტროფის რისკის შემცირების სფეროში შესაბამისი პასუხისმგებლობის მქონე სახელმწიფო თუ კერძო პირების ყოველდღიური საქმიანობის ეფექტიანობა მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული. კატასტროფის რისკის შემცირება შეუძლებელია მუდმივი განახლების, ცვლილების და ინოვაციების დანერგვის გარეშე. ეს პროცესი დაკავშირებულია ნაკლოვანებების ინდეტიფიცირებასთან, მდგომარეობის დეტალურ შესწავლასთან და მიღებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, შესაბამისი ნაბიჯების დაგეგმვასთან.

აღნიშნულის გათვალისწინებით, 2014 წლის მარტში, საქართველოს მთავრობისა და საქართველოში გაეროს სააგენტოთა ჯგუფის ხელმძღვანელობით, განხორციელდა კატასტროფის რისკის შემცირების შესაძლებლობების შეფასება, რომელიც ეფუძნება გაეროს ორგანიზაციების მიერ შემუშავებულ მეთოდოლოგიას. შემფასებელთა მისიის მუშაობის შედეგად ჩამოყალიბდა „კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემის ინსტიტუციური შესაძლებლობების შეფასების ანგარიში“. დოკუმენტში მოცემული რეკომენდაციები გათვალისწინებული იქნა კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავებისას.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, საქართველოს მთავრობის ერთიანი მიდგომაა, არსებული გამოწვევების გათვალისწინებით, „კატასტროფის რისკის შემცირების სენდაის სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამა 2015-2030“-ის ოთხი პრიორიტეტული მიმართულების შესაბამისად, საქართველოში დამკვიდრდეს ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული კატასტროფების საფრთხეებისადმი მზაობის პრაქტიკა, რაც სრულ თანხვედრაშია საქართველო-ევროკავშირს შორის ასოცირების შეთანხმებით განსაზღვრულ ღონისძიებებთან.

2.1. კატასტროფის მართვის კანონმდებლობა

„კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა“, გაეროს კატასტროფის შემცირების საერთაშორისო სააგენტოს რეკომენდაციების გათვალისწინებით, ეფუძნება „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონს, „ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონს, „სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ“ საქართველოს კანონს, „საგანგებო მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს კანონს და ხსენებული საკანონმდებლო აქტების საფუძველზე გამოცემულ კანონქვემდებარე აქტებს.

2.1.1. „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონი

„საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონის 29¹ მუხლით განისაზღვრა საქართველოს პრემიერ-მინისტრის სათათბირო ორგანოს – სახელმწიფო უსაფრთხოებისა და კრიზისების მართვის საბჭოს კომპეტენცია. აღნიშნულით შეიქმნა სამართლებრივი საფუძველი, ეროვნული რეაგირების მექანიზმების ამოქმედების საჭიროებისას, პრემიერ-მინისტრის ხელმძღვანელობით, სახელმწიფო უსაფრთხოებისა და კრიზისების მართვის საბჭოს მიერ მოხდეს მოსალოდნელი ან დამდგარი, მათ შორის, ბუნებრივი ან ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული კრიზისული სიტუაციების მართვა.

2.1.2. „ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონი

საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების სფეროს სამართლებრივი რეგულირების მიზნით, 2015 წელს მიღებულ იქნა ახალი კანონი „ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის წესის შესახებ“. ახალმა კანონმა უზრუნველყო ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის პროცესის რეგლამენტაცია. ამასთან, კანონის მე-20 მუხლის პირველმა პუნქტმა განსაზღვრა ეროვნული უსაფრთხოების სფეროში და საქართველოს სახელმწიფო ინტერესებისთვის საფრთხის შემცველი ყველა ტიპის კრიზისული სიტუაციების მართვასთან დაკავშირებული საკითხები. კრიზისული სიტუაცია არსებობს მაშინ, როდესაც ვითარება საფრთხეს უქმნის საქართველოს სახელმწიფო ინტერესებს და საჭირო ხდება პრემიერ-მინისტრის მიერ პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღება.

წინამდებარე „კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის“ შემუშავების პროცესი, უპირველეს ყოვლისა, ეყრდნობა საქართველოს კანონს „ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის წესის შესახებ“. აღნიშნული კანონის მიხედვით, სახელმწიფო უსაფრთხოებისა და კრიზისების მართვის საბჭოს აპარატი ახორციელებს ეროვნული დონის კონცეპტუალური დოკუმენტების შემუშავების კოორდინაციას. ამ უფლებამოსილების ფარგლებში, ერთ-ერთ სტრატეგიულ მიმართულებას წარმოადგენს კრიზისულ სიტუაციებთან დაკავშირებული საფრთხეების, რისკებისა და გამოწვევების თავიდან აცილებისთვის საჭირო ღონისძიებების დაგეგმვა. აღნიშნული პროცესის კოორდინაცია ხორციელდება სახელმწიფო უსაფრთხოებისა და კრიზისების მართვის საბჭოს აპარატის შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულის – კრიზისული სიტუაციების მართვის ეროვნული ცენტრის მეშვეობით.

2.1.3. „სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ“ საქართველოს კანონი

„სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ“ საქართველოს კანონით განისაზღვრა ქვეყანაში დაცვითი და უსაფრთხოების ღონისძიებების კომპლექსი, რომელმაც მოიცვა საგანგებო სიტუაციის პრევენცია და საგანგებო სიტუაციის შედეგების შემსუბუქება და ამით, კატასტროფის რისკის შემცირების საიმპლემენტაციო ასპექტები.

კანონმა განსაზღვრა როგორც საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირების პირველადი ღონისძიებები, ასევე შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და სხვა უწყებების კომპეტენციები საგანგებო სიტუაციების პრევენციის, საგანგებო სიტუაციის რისკის შეფასების და საგანგებო სიტუაციის შედეგების შერბილების კუთხით. კანონში წარმოდგენილია საგანგებო სიტუაციების მართვის ერთიანი სისტემა (მართვის ეროვნული, ავტონომიური, სამხარეო, ადგილობრივი და საობიექტო დონეები).

2.1.4. „საგანგებო მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს კანონი

„საგანგებო მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს კანონი განსაზღვრავს სხვადასხვა სახის კატასტროფებით გამოწვეულ რეჟიმს – განსახორციელებელ განსაკუთრებულ ღონისძიებათა კომპლექსს, რომელიც მიმართულია ვითარების უსწრაფესი ნორმალიზაციისა და კანონიერებისა და მართლწესრიგის აღდგენისკენ. საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების დროს განსახორციელებელ ღონისძიებათა კომპლექსი, თავის მხრივ, არსებითად უკავშირდება სტრატეგიას.

2.2. საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმების შესახებ

2014 წლის ივნისში ხელი მოეწერა „ასოცირების შესახებ შეთანხმებას“ ერთი მხრივ, ევროკავშირსა და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებასა და მათ წევრ სახელმწიფოებს, მეორე მხრივ კი საქართველოს შორის. „ასოცირების შესახებ შეთანხმება“ საქართველოს ევროკავშირთან დაახლოების სამოქმედო გეგმაა, რომელიც ქვეყნის პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროს მოიცავს. დარგობრივი პოლიტიკის სფეროებში თანამშრომლობა მიზნად ისახავს ევროკავშირის სტანდარტებთან საქართველოს ეტაპობრივ დაახლოებას, პოლიტიკურ ასოცირებას და ეტაპობრივ ეკონომიკურ ინტეგრაციას. შეთანხმება ითვალისწინებს თითოეულ სფეროში თანამშრომლობის გაღრმავებას, გამოცდილების გაზიარებასა და ევროკავშირის მხრიდან შესაბამისი რეფორმების მხარდაჭერას.

ევროკავშირთან „ასოცირების შესახებ შეთანხმების“ ფარგლებში საქართველო იღებს ვალდებულებებს განსაზღვრულ ვადებში, ეტაპობრივად დაუახლოოს საკუთარი კანონმდებლობა ევროკავშირის კანონმდებლობასა და საერთაშორისო სამართლებრივ ინსტრუმენტებს. ასოცირების შეთანხმებით განსაზღვრულია თანამშრომლობის განვითარება ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული კატასტროფების პრევენციის, მათთვის მზადყოფნისა და მათზე რეაგირების მიმართულებით. თანამშრომლობა მოიცავს შემდეგ მიზნებს: კატასტროფის რისკის შემცირების ფორმატში თანამშრომლობა ისეთი საშუალებების გამოყენებით, როგორებიცაა - ინსტიტუციური კავშირები და ხელშეწყობა; ინფორმაცია, განათლება და კომუნიკაციები; საუკეთესო პრაქტიკა, რომელიც მიმართულია ბუნებრივი კატასტროფის პრევენციის ან კატასტროფის ზემოქმედების შემცირებისაკენ; თანამშრომლობა კატასტროფის მართვის მიზნით კატასტროფის, საფრთხეებისა და რისკების შეფასების შესახებ საინფორმაციო ბაზის დასახვეწად; თანამშრომლობა გარემოსა და საზოგადოებრივ ჯანდაცვაზე კატასტროფის ზემოქმედების შეფასების მიმართულებით.

2.3. კატასტროფის რისკის შემცირების გლობალური პოლიტიკური ჩარჩო

თანამედროვე ეპოქაში მსოფლიოში გააქტიურებულმა სტიქიურმა პროცესებმა და გარემოზე ადამიანის ზემოქმედებამ ეკოლოგიური წონასწორობის მოშლა გამოიწვია. შედეგად, უკანასკნელი ათწლეულების განმავლობაში მსოფლიო მასშტაბით მნიშვნელოვნად არის გაზრდილი ბუნებრივი კატასტროფების სიხშირე და მისი თანმდევი ადამიანური და მატერიალური დანაკარგის მასშტაბი.

ბოლო საუკუნის განმავლობაში გარემოზე ადამიანის უკონტროლო ზემოქმედებამ ხელი შეუწყო კლიმატის გლობალურ ცვლილებას, რაც დედამიწაზე გახშირებული ბუნებრივი კატასტროფების ერთ-ერთ მიზეზად შეიძლება ჩაითვალოს.

ამის პარალელურად, ჭარბმა ურბანიზაციამ და დასახლებული პუნქტების სახიფათო ადგილებში მოწყობამ, აგრეთვე, განვითარებად ქვეყნებში შესაბამისი რეგულაციებისა და დაგეგმარების უგულებელყოფამ, რისკების შესახებ ცნობიერების დაბალმა დონემ, ექსტრემალურმა კლიმატურმა მოვლენებმა და ა.შ. ადამიანზე ბუნებრივი კატასტროფების გავლენის ზრდა განაპირობა.

დღეისთვის მსოფლიოს მოსახლეობა ძალზე მოწყვლადია კატასტროფების რისკის მიმართ. შესაბამისად, კატასტროფების რისკის ეფექტიანი პრევენცია მსოფლიო თანამეგობრობის ერთ-ერთ აქტუალურ ამოცანას წარმოადგენს.

ბუნებრივი კატასტროფების რისკის მართვის ქვეშ იგულისხმება ადმინისტრაციული დირექტივების, ორგანიზაციების, ოპერატიული უნარებისა და შესაძლებლობების გამოყენების სისტემატური პროცესი, რომელიც მიმართულია საფრთხეების უარყოფითი ზემოქმედების შემცირების, ასევე, კატასტროფების რისკის შემცირების სტრატეგიებისა და პოლიტიკის განხორციელებისკენ.

1990–2000 წლები გაეროს მიერ აღიარებული იქნა ბუნებრივი კატასტროფების შემცირების ათწლეულად. 2000 წლის შემდეგ შემუშავდა ბუნებრივი კატასტროფების შემცირების საერთაშორისო სტრატეგია (UN-ISDR), სადაც მართვის ძირითად რგოლად ქვეყნების მთავრობები გვევლინება, ხოლო მანამდე არსებულ რეაბილიტაციისა და მზადყოფნის მიდგომებს შორის უპირატესობა ეძლევა კომპლექსურ მიდგომას. პრიორიტეტი ენიჭება რისკის შემცირებას, პრევენციულ ზომებს, საზოგადოების ინფორმირებულობას, ცნობიერებისა და პასუხისმგებლობის დონის ამაღლებას.

ბუნებრივი კატასტროფების შემცირების საერთაშორისო სტრატეგიის საფუძველზე, 2005 წელს, კობეში (ჰიოგო, იაპონია) გაიმართა გაეროს კატასტროფის რისკის შემცირების მსოფლიო კონფერენცია, სადაც მიღებულ იქნა „ჰიოგოს 2005–2015 სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამა“ – მიმართული ქვეყნებსა და თემებში კატასტროფების მიმართ მდგრადი პრაქტიკის დამკვიდრებისკენ. 2015 წლის მარტში, „ჰიოგოს 2005–2015 სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამის“ ვადის მიწურულს, სენდაიში (იაპონია) გამართულ გაეროს კატასტროფის რისკის შემცირების მესამე მსოფლიო კონფერენციაზე, წინამდებარე დოკუმენტის გაძლიერების მიზნით მიღებულ იქნა კატასტროფის რისკის შემცირების საერთაშორისო ინსტრუმენტი – „კატასტროფის რისკის შემცირების სენდაის სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამა 2015-2030“. საქართველო ორივე ზემოაღნიშნული დოკუმენტის ხელმომწერი ქვეყანაა, რაც კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს საქართველოს მთავრობის სწრაფვას, დანერგოს ქვეყანაში კატასტროფის რისკის შემცირების პრაქტიკა.

გაეროს მიერ 2015 წელს მიღებული გლობალური პოლიტიკური ჩარჩოები: „კატასტროფის რისკის შემცირების სენდაის სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამა 2015-2030“ (მარტი, 2015 წ.), „მდგრადი განვითარების მიზნები“ (სექტემბერი, 2015 წ.) და „პარიზის შეთანხმება კლიმატის ცვლილების თაობაზე“ (დეკემბერი, 2015 წ.) ურთიერთდაკავშირებულია და მიმართულია კატასტროფის რისკის შემცირებისკენ, მდგრადი განვითარებისა და კლიმატის ცვლილებების შედეგების შემცირებისკენ.

2.3.1. „კატასტროფის რისკის შემცირების სენდაის სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამა 2015-2030“

„კატასტროფის რისკის შემცირების სენდაის სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამა 2015-2030“ ეხება ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული, მცირე და მსხვილმასშტაბიანი, ხშირი და იშვიათი, უეცარი და ნელი განვითარების მქონე კატასტროფების რისკის მართვის მექანიზმების შემუშავებას ყველა დონეზე (გლობალური, რეგიონული, ეროვნული და ადგილობრივი) და ყველა დარგში.

დოკუმენტში განსაზღვრულია შვიდი გლობალური მიზანი, რომელთა მიღწევაც აუცილებელია 2020-2030 წლებისთვის. ზემოხსენებულ მიზნებს წარმოადგენს:

- 1) 2020–2030 წლებისთვის (2005–2015 წლებთან შედარებით) ყოველ 100 000 მცხოვრებზე ბუნებრივი კატასტროფის შედეგად დაღუპულთა საშუალო რაოდენობის არსებითად შემცირება;

- 2) 2020–2030 წლებისთვის (2005–2015 წლებთან შედარებით) ყოველ 100 000 მცხოვრებზე ბუნებრივი კატასტროფის შედეგად დაზარალებულთა საშუალო რაოდენობის არსებითად შემცირება;
- 3) 2030 წლისთვის ბუნებრივი კატასტროფით გამოწვეული პირდაპირი ეკონომიკური დანაკარგების შემცირება მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში;
- 4) 2030 წლისთვის კრიტიკული და სოციალური ინფრასტრუქტურისთვის (მათ შორის ჯანდაცვისა და საგანმანათლებლო ობიექტები) ბუნებრივი კატასტროფის შედეგად მიყენებული ზიანის არსებითად შემცირება, მათი მდგრადობის განვითარების გზით;
- 5) 2020 წლისთვის ბუნებრივი კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული და ადგილობრივი სტრატეგიების მქონე ქვეყნების რაოდენობის არსებითად გაზრდა;
- 6) განვითარებად ქვეყნებთან საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება ადეკვატური და მდგრადი მხარდაჭერის მეშვეობით, რათა მოხდეს მათი ეროვნული ქმედებების სრულყოფა სენდაის ჩარჩოთი განსაზღვრული ვალდებულებების შესასრულებლად 2030 წლისთვის;
- 7) 2030 წლისთვის მოსახლეობისთვის სხვადასხვა საფრთხის ადრეული შეტყობინების სისტემების ხელმისაწვდომობის არსებითად გაზრდა და ბუნებრივი კატასტროფის რისკის შესახებ ინფორმაციაზე წვდომის გაუმჯობესება.

კატასტროფის რისკის შემცირებისთვის, სახელმწიფოთა მხრიდან საჭიროა სხვადასხვა დარგში სპეციალური ქმედებების განხორციელება ადგილობრივ, ეროვნულ, რეგიონულ და გლობალურ დონეებზე, შემდეგ ოთხ პრიორიტეტულ სფეროში:

პრიორიტეტი 1. კატასტროფის რისკის გააზრება

კატასტროფის რისკის მართვა უნდა ემყარებოდეს კატასტროფის რისკის გააზრებას მისი ყველა განზომილების – მოწყვლადობის, შესაძლებლობის, ადამიანებსა და ქონებაზე გავლენის, საფრთხის მახასიათებლების და გარემოს დაცვის გათვალისწინებით. აღნიშნული ცოდნა შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს კატასტროფის რისკის წინასწარი შეფასების, მისი თავიდან აცილების, შერბილების, მზადყოფნისა და რეაგირებისთვის.

პრიორიტეტი 2. კატასტროფის რისკის მართვის გაძლიერება კატასტროფის რისკის დაძლევის მიზნით

კატასტროფის რისკის კონტროლის გაძლიერება ეროვნულ, რეგიონულ და გლობალურ დონეებზე ძალზე მნიშვნელოვანია კატასტროფის თავიდან აცილების, შერბილების, მზადყოფნის, რეაგირების, მისგან მიყენებული ზიანის აღდგენისა და რეაბილიტაციისთვის. კატასტროფის რისკის კონტროლის განხორციელების პროცესი ხელს უწყობს შესაბამის სექტორებს და მონაწილეებს შორის თანამშრომლობას, პარტნიორობას და კოორდინაციას.

პრიორიტეტი 3. კატასტროფის რისკის შემცირებაში ინვესტირება მდგრადობის უზრუნველსაყოფად

სტრუქტურული და არასტრუქტურული ზომების მეშვეობით, კატასტროფის რისკის პრევენციასა და შემცირებაში სახელმწიფო და კერძო ინვესტიციების განხორციელება მნიშვნელოვანია ადამიანების, თემების, ქვეყნებისა და მათი ქონების ეკონომიკური, სოციალური, ჯანდაცვის და კულტურული მდგრადობის გასაძლიერებლად, ისევე, როგორც გარემოს გასაუმჯობესებლად. ასეთი ზომები, შესაძლოა იქცეს ინოვაციის, ზრდის და სამუშაო ადგილების შექმნის საშუალებად.

პრიორიტეტი 4. კატასტროფებზე ეფექტიანი რეაგირების მზადყოფნის გაძლიერება და აღდგენის და რეაბილიტაციის პროცესებში „უკეთესად რეკონსტრუქციის“ მიდგომის გამოყენება

კატასტროფის რისკის ზრდა გულისხმობს, რომ საჭიროა კატასტროფებზე რეაგირებისთვის მზადყოფნის გაძლიერება და მოვლენათა წინასწარი შეფასებისთვის შესაბამისი ღონისძიებების გატარება. ამავდროულად, უზრუნველყოფილი უნდა იყოს შესაბამისი საშუალებების არსებობა რეაგირებისა და აღდგენითი ღონისძიებების ყველა დონეზე ეფექტიანად გასატარებლად. „უკეთესად რეკონსტრუქციის“ პროცესისთვის მნიშვნელოვანია, რომ სამომავლო განვითარების ღონისძიებებში გათვალისწინებული იქნეს კატასტროფის რისკის შემცირების კომპონენტები. კრიტიკული მნიშვნელობა აქვს ამ კომპონენტების გათვალისწინებას რეაგირების, რეაბილიტაციის და აღდგენის ფაზებში.

3. საქართველოს კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკის ძირითადი პრიორიტეტები

სხვადასხვა სახის კატასტროფებით გამოწვეული უარყოფითი შედეგების მინიმუმამდე დასაყვანად ძალზე მნიშვნელოვანია, მოხდეს კატასტროფის რისკის წინასწარი იდენტიფიცირება, შეფასება და შემცირების ღონისძიებების დაგეგმვა.

კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის განხორციელება მოხდება: საერთაშორისო დონეზე ნაკისრი ვალდებულებების შესაბამისად, საქართველოს კანონმდებლობის ფარგლებში, სენდაის სამოქმედო ჩარჩო-პროგრამის პრინციპებზე დაყრდნობით და ეროვნული თავისებურებების გათვალისწინებით.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკა განსაზღვრავს შემდეგ პრიორიტეტულ მიმართულებებს:

3.1. „საქართველოს საფრთხეების შეფასების 2015-2018 წწ. დოკუმენტში“ იდენტიფიცირებული ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული საფრთხეების რისკის შემცირება

საქართველოს მთავრობის ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტია ქვეყნის წინაშე მდგარი, „საქართველოს საფრთხეების შეფასების 2015-2018 წწ. დოკუმენტში“ იდენტიფიცირებული ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული საფრთხეების შესაძლო შედეგების შემცირების მიზნით შესაბამისი ღონისძიებების გატარება.

აღნიშნული ღონისძიებების განხორციელება მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ადამიანური მსხვერპლის მაქსიმალურად შემცირებას, კერძო საკუთრების და სახელმწიფო ქონების დაცვას, ასევე, ქვეყნისა და ეკონომიკის მდგრად განვითარებას და უსაფრთხოების გარემოს გაუმჯობესებას.

3.2. კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემის ჩამოყალიბება ეროვნულ დონეზე

საქართველოს კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკის პრიორიტეტია კრიზისების მართვის ერთიანი, მოქნილი, მუდმივმოქმედი და ეფექტიანი სისტემის არსებობა, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ უწყებათა კოორდინირებული მუშაობით უზრუნველყოფს ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული კატასტროფების იდენტიფიცირებას, შეფასებას, თავიდან აცილებას, მართვას და ნეგატიური შედეგების უმოკლეს დროში ლიკვიდაციას ან მინიმუმამდე შემცირებას.

საქართველო არის ტრანსკონტინენტური ქვეყანა და რთული გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე, საგრძნობლად მოწყვლადია სხვადასხვა სახის ბუნებრივი კატასტროფების მიმართ. საქართველოს რელიეფი, მეტეოროლოგიური პირობები და გარემოზე მაღალი ანთროპოგენული ზეწოლა ხელსაყრელ პირობებს ქმნის ისეთი ბუნებრივი კატასტროფების განვითარებისთვის, როგორებიცაა: ზვავი, მეწყერი, მდინარის მიერ ნაპირების გარეცხვა, წყალდიდობა, გვალვა, სეტყვა, ეროზია, ძლიერი ქარი, ბუნებრივი ხანძრები, მიწისძვრა და სხვა.

უკანასკნელი წლების მონაცემებით, სტიქიური ჰიდრომეტეოროლოგიური მოვლენების რაოდენობა საშუალოდ 15%-ით, ხოლო სტიქიური გეოლოგიური მოვლენების რაოდენობა საშუალოდ 58%-ით არის გაზრდილი. შესაბამისად, სტიქიის მიერ გამოწვეული ზარალიც მომატებულია. არსებული მონაცემებით, სტიქიური გეოლოგიური და ჰიდრომეტეოროლოგიური მოვლენებით გამოწვეულმა ზარალმა, მხოლოდ 2015 წელს - 389 მილიონი ლარი შეადგინა.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიმართულებაა კატასტროფის რისკის შემცირების შესაძლებლობების განვითარება და მართვის ერთიანი სისტემის ჩამოყალიბება, რომელიც შესაბამისობაში იქნება საერთაშორისო სტანდარტებთან.

ამავდროულად, სისტემის სრულყოფილად ფუნქციონირებისათვის საჭიროა როგორც არსებული კანონმდებლობის დახვეწა და შესაბამისი ცვლილებების განხორციელება, ასევე, ახალი კანონებისა თუ კანონქვემდებარე აქტების მიღება.

ამ კუთხით, საქართველოს მთავრობა აცხადებს მზადყოფნას, გააგრძელოს თანამშრომლობა საერთაშორისო თანამეგობრობასთან კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკის ჩამოყალიბების და განვითარების მიმართულებით.

3.2.1. კატასტროფის რისკის მართვის კანონმდებლობის დახვეწა

კატასტროფის რისკის შემცირების ერთიანი მექანიზმის/სისტემის ჩამოყალიბების პროცესში, კატასტროფებისადმი მზაობისა და მათზე რეაგირების შესაძლებლობების გაუმჯობესების, ასევე, საფრთხეებზე რეაგირების ეფექტიანობის გაზრდის უზრუნველყოფის მიზნით, მიმდინარეობს საკანონმდებლო ბაზის დახვეწა. შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელება კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემის გამართული მუშაობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტია.

3.2.2. კატასტროფის რისკის შემცირების შესაძლებლობების განვითარება

კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სისტემის ეფექტიანობის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია უწყვეტად მიმდინარეობდეს შესაძლებლობების განვითარება ან/და გაძლიერება. კატასტროფის რისკის შემცირების შესაძლებლობები მოიცავს როგორც შესაბამისი უწყებების პერსონალის მიერ დაგროვებული ცოდნის, ასევე მატერიალური საშუალებების გაძლიერებასა და ადრეული შეტყობინებების და განგაშის სისტემების დანერგვა-განვითარებას.

i. კატასტროფის რისკის შემცირების სფეროში ადამიანური რესურსების შესაძლებლობის განვითარება

სისტემის გამართული ფუნქციონირების არსებითი კომპონენტია პროფესიონალი კადრების მოზიდვა/შენარჩუნება. შესაბამისად, კატასტროფის რისკის შემცირების და მართვის სფეროში

დასაქმებულთა განათლების მხარდაჭერა და მათი კვალიფიკაციის ამაღლება ერთ-ერთი პრიორიტეტული და უწყვეტი პროცესია.

საქართველოს მთავრობა მზადაა, მიზანმიმართული საკადრო პოლიტიკის გატარებით მოიზიდოს და შეინარჩუნოს კვალიფიციური სპეციალისტები. აგრეთვე, სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროგრამების, სწავლებებისა და სავარჯიშოების მხარდაჭერით ხელი შეუწყოს მათი შესაძლებლობების განვითარებას.

ii. კატასტროფის რისკის შემცირების სფეროში მატერიალური რესურსების შესაძლებლობის განვითარება

კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემის ეფექტიანობის უზრუნველსაყოფად, პრიორიტეტულია არსებული შესაძლებლობების (კრიზისულ სიტუაციებზე რეაგირებისთვის საჭირო აღჭურვილობა, საგანგებო მარაგები, სატრანსპორტო საშუალებები, საკომუნიკაციო საშუალებები და სხვა) განვითარება. ამისთვის კი აუცილებელია უკვე არსებული მატერიალური შესაძლებლობების შეფასება, ანალიზი, გამოვლენილი ხარვეზების აღმოფხვრა, საჭიროებების იდენტიფიცირება, ფინანსური რესურსების მობილიზება და შესაძლებლობების განვითარება/გაძლიერების ღონისძიებების დაგეგმვა.

iii. კატასტროფებისადმი მზადყოფნის უზრუნველყოფის მიზნით კრიზისული სიტუაციებისთვის მარაგების შექმნა

კატასტროფებისადმი მზადყოფნისა და მათი ეფექტიანი მართვის მიზნით, მნიშვნელოვანია ქვეყანაში პირველადი მოხმარების საგნებისა და სალიკვიდაციო/აღდგენითი სამუშაოების სწრაფად ჩატარებისთვის აუცილებელი საშუალებების მარაგის არსებობა.

მინიმალური დანახარჯებით მაქსიმალური შედეგის მისაღწევად, პირველ რიგში აუცილებელია მარაგების შექმნისა და მათი მართვა/გამოყენების კონცეფციის შემუშავება, რომელიც დაეყრდნობა ქვეყანაში ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული შესაძლო საფრთხეების სპეციფიკას და გეოგრაფიას. ასევე, აუცილებელია სახელმწიფო უწყებებში არსებული მარაგების სრულყოფილი ბაზის შექმნა, საჭიროებების და მათი რაოდენობის იდენტიფიცირება, ფინანსური რესურსების მოძიება, მარაგების განთავსება მოწყვლად უბნებში და შენახვის უზრუნველყოფა.

3.3. კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემის ჩამოყალიბება ადგილობრივ დონეზე

საქართველოს მთავრობის კატასტროფის რისკის შემცირების სტრატეგია სახელმწიფო დონეზე შემუშავებული ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დოკუმენტია, რომელიც აღწერს საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების სტრატეგიულ მიზნებსა და ხედვას. კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკის მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს ქვეყნის რეგიონებში კატასტროფის რისკის შემცირების ადგილობრივი სისტემების დანერგვა, რომელიც სრულ შესაბამისობაში იქნება მთავრობის მიერ შემუშავებულ სტრატეგიასთან.

არსებული კანონმდებლობის თანახმად („ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონი), ადგილობრივ თვითმმართველ ორგანოებს დაკისრებული აქვთ უწყებრივი სამოქმედო გეგმების შემუშავების ვალდებულება საკუთარი კომპეტენციის ფარგლებში, რათა უზრუნველყოფილი იყოს ეროვნული სტრატეგიით გათვალისწინებული მიზნებისა და ამოცანების მიღწევა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს მთავრობა მზადაა, გააძლიეროს თანამშრომლობა ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებთან, რათა ადგილობრივ დონეზე მოხდეს კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემის დანერგვა, განვითარება, ცნობიერების ამაღლება. ეს კი ხელს შეუწყობს ჩვენს ქვეყანაში კატასტროფების რისკის მიმართ მდგრადი თემების ჩამოყალიბებას.

3.3.1. კატასტროფის რისკის შემცირება ადგილობრივ დონეზე

საქართველოს მთავრობის პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენს ადგილობრივ დონეზე ბუნებრივი კატასტროფების რისკის იდენტიფიცირების, ანალიზის და შეფასების მეთოდოლოგიის დანერგვა და რისკის შემცირების ღონისძიებების გატარების შესაძლებლობების განვითარება. საქართველოს მთავრობა იღებს ვალდებულებას, კატასტროფის რისკის შემცირების ზოგადი პოლიტიკის განსაზღვრის საშუალებით, დახმარება გაუწიოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს ეროვნულ დონეზე ინტეგრირებული ადგილობრივი რისკების შეფასების ერთიანი მეთოდოლოგიის დანერგვაში და კატასტროფის რისკის შემცირების ადგილობრივი სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავებაში.

i. საფრთხეების შეფასება ადგილობრივ დონეზე

მნიშვნელოვანია, რომ ადგილობრივ დონეზე, თვითმმართველმა ორგანოებმა განახორციელონ საფრთხეების შეფასება, რაც, თავისთავად, გულისხმობს საფრთხის სახეობის დადგენას, რისკ-ფაქტორების იდენტიფიცირებას, ალბათობისა და შედეგის განსაზღვრას, მოწყვლადობის იდენტიფიცირებას და პრიორიტეტების დასახვას. ზემოხსენებული ღონისძიებების გატარება იძლევა რისკის იდენტიფიცირების საშუალებას.

ii. კატასტროფის რისკის შემცირების ღონისძიებების დაგეგმვა ადგილობრივ დონეზე

აუცილებელია, რომ ადგილობრივ დონეზე, თვითმმართველმა ორგანოებმა უზრუნველყონ უკვე იდენტიფიცირებული საფრთხის რისკის პრევენცია. ასევე, აუცილებელია მოხდეს ადგილობრივი თვითმმართველი ორგანოს შესაძლებლობების შეფასება, შესაბამისი რესურსების (ფინანსური და მატერიალური) მომზადება და ყველა იმ ღონისძიების დაგეგმვა/გატარება, რომლებიც შესაძლებელს გახდის კატასტროფის რისკის თავიდან აცილებას ან/და შემცირებას.

iii. კატასტროფის რისკის შემცირების შესაძლებლობების განვითარება ადგილობრივ დონეზე

საქართველოს მთავრობა მნიშვნელოვნად მიიჩნევს, რომ ადგილობრივ დონეზე უწყვეტ რეჟიმში მიმდინარეობდეს თვითმმართველი ორგანოს ადამიანური და მატერიალური შესაძლებლობების განვითარება.

ადგილობრივ დონეზე კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემის ეფექტიანი დანერგვის და ქვეყნის რეგიონების მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფის მიზნით, მნიშვნელოვანია არსებული ინსტიტუციების, სისტემების, ადამიანური რესურსების და მატერიალური შესაძლებლობების გაუმჯობესება/გაძლიერება.

3.4. კატასტროფის შემდგომი ზიანის და აღდგენითი საჭიროებების შეფასებისა და ეკონომიკური ზარალის დათვლის მეთოდოლოგიის/მოდელის შემუშავება/დანერგვა

კატასტროფით გამოწვეული ზარალის სწორად და ერთიანი მეთოდოლოგიით აღრიცხვა და აღდგენითი საჭიროებების შეფასება მნიშვნელოვანია სტიქიის დადგომისას სამოქმედო ნაბიჯების დროულად განხორციელებისთვის და კატასტროფით გამოწვეული შედეგების მაქსიმალურად

ეფექტიანად აღმოფხვრისათვის, ასევე, ბუნებრივი კატასტროფების საფრთხეების შეფასებისა და მოდელირებისთვის.

აღნიშნული ქმედებები მოიცავს კატასტროფის დადგომამდე, კატასტროფის დროს და მის შემდგომ გასატარებელ ღონისძიებებს. მოხდება ზარალის დათვლისთვის შესაბამისი მონაცემების იდენტიფიცირების, შეგროვების და ანალიზის მეთოდოლოგიის შემუშავება; სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებს (თვითმმართველობები, სახელმწიფო ორგანოები, არასამთავრობო, კერძო და საერთაშორისო სექტორი) შორის კომპეტენციების წინასწარი გამიჯვნა, მაკოორდინირებელი უწყებ(ებ)ის გამოვლენა და კატასტროფების მართვის ეკონომიკური და სოციალური მექანიზმების ჩამოყალიბება (ფინანსური წყაროების იდენტიფიცირება, სოციალური სოლიდარობის სხვადასხვა ინსტრუმენტების გამოყენება და ა.შ.). შეიქმნება კომპენსაციის და აღდგენითი ღონისძიებების ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკა, რაც დაფუძნებული იქნება მსოფლიოში აპრობირებულ მეთოდოლოგიაზე, სხვადასხვა საერთაშორისო (გაერო, ევროკავშირი) ვალდებულებებთან შესაბამისობაზე და საჭიროებების პრიორიტეტიზაციაზე.

აღნიშნული მექანიზმების შემუშავებით გაუმჯობესდება ისეთი საკითხების მართვა, როგორც არის: აღრიცხვა (სტანდარტიზაცია, საერთაშორისო მეთოდოლოგიასთან შესადარისობა, ინფორმაციის გაცვლის შესაძლებლობა, სიზუსტე), კომპენსაცია (სამართლიანი და ეფექტიანი სახელმწიფო დახმარების მექანიზმი, ადგილობრივ საზოგადოებასთან, კერძო სექტორთან და საერთაშორისო თანამეგობრობასთან თანამშრომლობის შესაძლებლობები, სადაზღვევო ბაზრის განვითარება), დასაბუთება/პრიორიტეტიზაცია (დაცვისა და პრევენციული ღონისძიებების საჭიროების შეფასება და საჭირო პრევენციული პოლიტიკის უკეთ არგუმენტირება) და რისკის მოდელირება (რისკების შეფასების დაზუსტება ადგილობრივი მონაცემების გამოყენებით, არაპირდაპირი დანაკარგების პროგნოზირებითა და ეკონომიკური მოდელების შემუშავებით).

3.5. კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნულ სისტემაში ადრეული შეტყობინებისა და განგაშის სისტემების ინტეგრირება

კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემაში ეფექტიანი პრევენციული და რეაგირების ღონისძიებების გატარების, უპირველეს ყოვლისა კი მოსახლეობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით, აუცილებელია ადრეული გაფრთხილების და განგაშის სისტემების შექმნა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს მთავრობა მნიშვნელოვნად მიიჩნევს მაღალი რისკის უბანზე შესაბამისი სისტემების შექმნის გზების და შესაძლებლობის შესწავლას. აუცილებელია, შემუშავდეს განგაშის სისტემის სტანდარტები და ერთიანი მიდგომა, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელი იქნება მოსახლეობისთვის შესაბამისი ინფორმაციის/სიგნალის მიწოდება კრიზისული სიტუაციის დროს.

3.6. საერთაშორისო თანამშრომლობა კატასტროფის რისკის შემცირების სფეროში

კატასტროფის რისკის შემცირება თანამდროვე მსოფლიო თანამეგობრობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სამოქმედო მიმართულებაა. საქართველო, აღებული ევროატლანტიკური კურსიდან გამომდინარე, აქტიურად თანამშრომლობს ევროკავშირთან, აშშ-სთან, დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებულ სამეფოსა და იაპონიასთან, აგრეთვე მეზობელ სახელმწიფოებთან. მნიშვნელოვანი ყურადღება ეთმობა რეგიონულ პროექტებში მონაწილეობასა და თანამშრომლობას. ხდება მსოფლიოში აპრობირებული საუკეთესო მიდგომებისა და გამოცდილების გაზიარება. გარდა ამისა, საქართველო განაგრძობს მჭიდრო თანამშრომლობას საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, მათ შორის გაეროსთან, ევროკომისიის ჰუმანიტარული დახმარებისა და

სამოქალაქო დაცვის გენერალურ დირექტორატთან და საქართველოში დაფუძნებულ დონორ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან.

3.7. მედიის როლის გაზრდა კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემაში

მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები სულ უფრო დიდ როლს ასრულებს თანამედროვე საზოგადოებაში. მედია მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საზოგადოების ცნობიერების ფორმირებაზე, აგრეთვე საზოგადოებრივი ინსტიტუტების ფუნქციონირებასა და განვითარებაზე.

აქედან გამომდინარე, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მედიასთან თანამშრომლობა როგორც კრიზისული სიტუაციების მართვის, ასევე პრევენციული ღონისძიებების დანერგვა/განხორციელების პროცესში, მათი ინფორმირება და მაქსიმალური ჩართულობა, რათა მოხდეს სანდო და ზუსტი, პანიკის არდამშვები ინფორმაციის გავრცელება მოსახლეობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით.

3.8. კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემაში თანამშრომლობის გაძლიერება აკადემიურ და სამეცნიერო წრეებთან

კატასტროფის რისკის შემცირება და მართვა მჭიდრო კავშირშია ინსტიტუციებსა და შესაბამის დაინტერესებულ წრეებს შორის კოორდინაციის მექანიზმებთან. იგი საჭიროებს ყველა სახელმწიფო ინსტიტუტის ჩართულობას როგორც ეროვნულ, ისე ადგილობრივ დონეზე. ასევე, პასუხისმგებლობის ნათლად გადანაწილებას საჯარო და კერძო სექტორებს შორის (მათ შორის, აკადემიურ და სამეცნიერო წრეებთან), რათა უზრუნველყოფილი იყოს ორმხრივი ჩართულობა, პარტნიორობა, ერთმანეთის როლების და ანგარიშვალდებულების გაუმჯობესება და დაკვირვება.

საქართველოს მთავრობა მზადაა, აკადემიურ და სამეცნიერო წრეებთან პარტნიორობით, ქვეყანაში დაამკვიდროს კატასტროფების რისკის შემცირების საერთაშორისო დონეზე არსებული საუკეთესო პრაქტიკა.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკის უმნიშვნელოვანესი მიმართულებაა აკადემიურ და სამეცნიერო წრეებთან და კერძო სექტორთან თანამშრომლობის ხელშეწყობა, რათა მოხდეს ახალი პროდუქტებისა და სერვისების შექმნა, რაც გამოსადეგი იქნება კატასტროფის რისკის შემცირების კუთხით.

3.9. საგანმანათლებლო სისტემაში კატასტროფის რისკის შემცირების მოდელის დანერგვა

ბოლო წლების განმავლობაში ზოგადი განათლების სისტემამ საქართველოში თვალსაჩინო ტრანსფორმაცია განიცადა. რეფორმამ მნიშვნელოვანი საერთაშორისო მხარდაჭერაც მიიღო. საქართველოში განათლების ეფექტიანობის ამაღლების მიზნით გაიზარდა სახელმწიფო დაფინანსება, შემოღებული იქნა დაფინანსების ახალი სისტემა, განხორციელდა საჯარო სკოლების მატერიალურ-ტექნიკური რეაბილიტაცია და სკოლების კომპიუტერიზაცია, დაინერგა ეროვნული სასწავლო გეგმების შემუშავების პროცედურები, მუდმივად მიმდინარეობს მასწავლებელთა გადამზადება.

მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანაში ზოგადად განათლების დონე მაღალია, მოსახლეობას არ აქვს ბუნებრივი კატასტროფების რისკების და შედეგების გაცნობიერების სათანადო უნარი. განსაკუთრებით დაუცველი არიან ბავშვები, რადგან მათ ხშირ შემთხვევაში არ გააჩნიათ კატასტროფებისადმი მზადყოფნის შესაბამისი თეორიული ცოდნა და პრაქტიკული უნარები.

საქართველოს მთავრობის ერთიანი პრიორიტეტია გამოიყენოს ცოდნა და განათლება უსაფრთხოების კულტურის და მდგრადობის შესაქმნელად. კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკაში

განათლების კომპონენტის ინტეგრირება მნიშვნელოვანია, რადგან სწორედ ბავშვები და ახალგაზრდები წარმოადგენენ იმ რგოლს, რომლებსაც შეუძლიათ ქვეყანაში პრევენციის კულტურის გაძლიერება.

3.10. კერძო ბიზნესის ჩართულობის გაძლიერება კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემაში

საქართველოს მთავრობისთვის პრიორიტეტულია კერძო სექტორთან თანამშრომლობის მექანიზმების შემუშავება კატასტროფების მიმართ ბიზნესის მდგრადობის გაძლიერების მიზნით, რათა მოხდეს კატასტროფების რისკების ინტეგრირება ბიზნეს მოდელში.

მნიშვნელოვანია ბიზნეს სექტორისთვის სტიქიური მოვლენების და მოწყვლადი უბნების შესახებ (რისკების ატლასები) ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, ასევე ბიზნესის საქმიანობის ლიცენზირებისა და მშენებლობის ნებართვის გაცემისას აღნიშნული ფაქტორების გათვალისწინება.

სასურველია ბიზნეს სექტორის წარმომადგენლების ჩართვა კატასტროფების შესახებ ცნობიერების ამაღლების კამპანიებსა და ტრენინგებში, მათი თანამონაწილეობა კატასტროფის რისკის მართვის კუთხით ჩატარებულ კვლევებსა და ინოვაციური პროექტების განხორციელებაში.

ბიზნეს სექტორის ჩართულობა კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკის რეალიზაციაში ხელს შეუწყობს სახელმწიფოსა და კერძო სექტორს შორის ხარჯების ეფექტიან და სამართლიან განაწილებას (PPP ინიციატივები).

ასევე, აუცილებელია ბიზნეს სექტორის ცნობიერების ამაღლება და გარკვეული წახალისება ბუნებრივ კატასტროფებთან დაკავშირებული რისკების დაზღვევის და გადაზღვევის მექანიზმების გამოყენებისკენ.

3.11. კატასტროფის რისკის შემცირების მიზნით გეოსივრცითი მონაცემების ინფრასტრუქტურის დანერგვა

ეროვნული სივრცითი მონაცემების ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბება ევროკავშირის მოთხოვნაა (ევროპარლამენტის და ევროსაბჭოს დირექტივა – სივრცითი ინფორმაციის ინფრასტრუქტურა ევროპულ თანამეგობრობაში (INSPIRE)), რომელსაც ის წევრ ქვეყნებს უყენებს. INSPIRE დირექტივა გეოინფორმაციული სფეროს, საკანონმდებლო ბაზისა და ადმინისტრაციული საკითხების ევროპულ სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანას ითვალისწინებს.

გეოგრაფიულ მონაცემებზე თავისუფალი წვდომა ჯანსაღი და მდგრადი საზოგადოებრივი განვითარებისთვის საჭირო წინაპირობაა. სწორედ ამიტომ, საქართველოს მთავრობამ, ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების მსგავსად, გადაწყვიტა შექმნას და განავითაროს ეროვნული სივრცითი მონაცემების ინფრასტრუქტურა, რათა ხელი შეუწყოს და გააუმჯობესოს ქვეყნის გეოგრაფიულ მონაცემებზე წვდომა.

საქართველო პირველი ქვეყანაა კავკასიის რეგიონში, რომელმაც ევროპულ სტანდარტებთან თავსებადი ეროვნული სივრცითი მონაცემების ინფრასტრუქტურის შექმნაზე მუშაობა დაიწყო, რაც ქვეყნის ევროკავშირთან ინტეგრაციისკენ გადადგმული კიდევ ერთი ნაბიჯია.

სივრცითი მონაცემების ინფრასტრუქტურას ფართო გამოყენება ექნება – მათ შორის კატასტროფის რისკის შემცირების და მასზე რეაგირების კუთხითაც.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკის უმნიშვნელოვანესი მიმართულებაა კატასტროფის რისკის შემცირების სისტემაში გეოსივრცითი და

სივრცეზე დაფუძნებული ტექნოლოგიებისა და მასთან დაკავშირებული სერვისების დანერგვა. შედეგად კი საქართველოს მთავრობას, ბიზნეს სექტორს, აკადემიური წრეების წარმომადგენლებს და მოქალაქეებს მიეცემათ არასენსიტიურ მონაცემებზე წვდომის შესაძლებლობა. ამასთანავე, საქართველოს შესაბამის უწყებებს შეეძლებათ დედამიწასა და კლიმატზე კონკრეტულ ადგილსა და შორ მანძილზე განხორციელებული დაკვირვებების შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის შენახვა, რისკების შეფასება და კატასტროფის რისკის მოდელირება.

3.12. გენდერული თანასწორობა კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკაში

ვინაიდან ქალები, განსაკუთრებით ფეხმძიმობის პერიოდში, პირობითად წარმოადგენენ კატასტროფებისადმი მგრძობიარე ჯგუფს, მათი ჩართულობა კატასტროფის მართვის სისტემის ყველა ეტაპზე ძალზე მნიშვნელოვანია. ქალთა სპეციფიკის გათვალისწინება აუცილებელია, როგორც კატასტროფებისადმი მზაობის პოლიტიკის განსაზღვრისას, ასევე რისკების შემცირების, მათი თავიდან აცილების, შეფასების, მზადყოფნის და რეაგირების ღონისძიებების გატარებისას.

3.13. შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა როლის გაზრდა კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკაში

იმისთვის, რომ არსებობდეს კატასტროფის რისკის შემცირების მიმართ უფრო ფართო და საზოგადოებაზე ორიენტირებული მიდგომა, აუცილებელია ბუნებრივი კატასტროფებისადმი შედარებით მოწყვლადი ჯგუფის – შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების (განსაკუთრებით შშმ ბავშვების) ჩართულობის გაზრდა კატასტროფის რისკის შემცირების პოლიტიკაში. კატასტროფის რისკის შემცირების პრაქტიკა ეფექტიანია, როდესაც ის ხელმისაწვდომია თითოეული მოქალაქისთვის.

აუცილებელია შშმ პირების ცნობიერების ამაღლება ქვეყანაში ბუნებრივი კატასტროფების გარემოებების/სახის დადგენის, რისკის იდენტიფიცირების, გაანალიზების, შეფასებისა და შემცირების მიდგომების თაობაზე. ასევე, მნიშვნელოვანია შშმ პირების საჭიროებების გათვალისწინება კატასტროფის რისკის შეფასებისას და შესაბამისი გეგმების შემუშავებისას (გეგმების შემუშავების უნივერსალური პრინციპების გათვალისწინებით).

4. საქართველო ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული კატასტროფების წინაშე

საქართველოში ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული კატასტროფების გარემოებების/სახის დადგენის, რისკის იდენტიფიცირების, გაანალიზების, შეფასებისა და შემცირების მიზნით, საქართველოს მთავრობამ უკვე გადადგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯი „საქართველოს საფრთხეების შეფასების 2015-2018 წწ. დოკუმენტის“ დამტკიცებით. დოკუმენტში შესულია სახელმწიფო უწყებების წარმომადგენლებით დაკომპლექტებული სპეციალური ჯგუფების მიერ, არსებული მდგომარეობის შესწავლის შედეგად გამოვლენილი, ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული საფრთხეები და გამოწვევები - მათი წარმოშობის ფაქტორების, დადგომის ალბათობისა და უარყოფითი შედეგების მიხედვით.

4.1. წყალდიდობების და წყალმოვარდნების საფრთხე

სტიქიური წყალმოვარდნების მიხედვით, კავკასიონის სამხრეთ ფერდობის მდინარეები ხასიათდება ზაფხულის წყალმოვარდნებით, მესხეთისა და ლიხის ქედების მდინარეები - გაზაფხულ-ზაფხულის წყალმოვარდნებით, კოლხეთის დაბლობის მდინარეები - წყალმოვარდნების რეჟიმით მთელი წლის განმავლობაში, აღმოსავლეთ საქართველოს დაბლობ ნაწილში და სამხრეთ საქართველოს მთიანეთში - გაზაფხულ-ზაფხულის წყალმოვარდნებით.

წყალდიდობები და წყალმოვარდნები საქართველოს თითქმის ყველა მდინარისთვისაა დამახასიათებელი. მათ შორის, განსაკუთრებით მაღალი რისკით გამოირჩევა: იმერეთის, სამეგრელოს, გურიის, მცხეთა-მთიანეთის მდინარეთა აუზები, აგრეთვე მდ. მტკვრის მიმდებარე ტერიტორიები და მდ. ალაზნის მარცხენა სანაპირო.

1995 წლამდე ინტენსიური წყალმოვარდნების საშუალო განმეორებადობა 5-6 წელიწადში 1-ჯერ აღინიშნებოდა. 1995-2013 წლებში კი ეს მაჩვენებელი თითქმის 2-ჯერ (2-3 წელიწადში 1-ჯერ) გაიზარდა.

წყალდიდობა-წყალმოვარდნების შედეგად დიდი ზიანი ადგება ადამიანთა სამეურნეო საქმიანობას, ინფრასტრუქტურას, ასევე, იწვევს ადამიანთა მსხვერპლს, ნგრევას, გზების ჩახერგვას, ტრანსპორტის მოძრაობის შეწყვეტას, ელექტროგადამცემი ანძების და გაზსადენების მწყობრიდან გამოსვლას და სხვა.

მდინარე ვერეს ხეობა

როგორც ცნობილია, ქალაქების ურბანიზაციის პერიოდი ყველაზე ხანგრძლივ ეტაპს მოიცავს და შესაბამისად, გეოლოგიური გარემოს არცერთი სივრცე არ განიცდის ტექნოგენური დატვირთვის ზემოქმედების ისეთ პრესინგს, როგორც დიდი ქალაქების ტერიტორია. ქ. თბილისში ჩამოყალიბებული რთული გეოლოგიური გარემოს პირობებში, დაიწყო უარყოფითი ბუნებრივ-ტექნოგენური პროცესების ფართო განვითარება და მისი გეოეკოლოგიური მდგომარეობის კრიზისულ მდგომარეობამდე მიყვანა. თბილისის ტერიტორიაზე უარყოფითი გეოლოგიური მოვლენების ამოქმედებამ და გეოეკოლოგიურმა გართულებებმა კრიტიკულ ზღვარს 2002 წლის მიწისძვრის შემდეგ მიაღწია.

ხსენებულ ფაქტორთა თანხვედრამ, ასევე 2015 წლის 13-14 ივნისს, მდ. ვერეს აუზში მოსულმა ძლიერმა ნალექმა (თბილისის მეტეოროლოგიური სადგურის მონაცემებით 3-4 საათში დაფიქსირდა 49 მმ ნალექი) მდინარე ვერესა და მის შენაკადებზე წყლის დონის მკვეთრი მატება, მეწყრულ-ღვარცოფული პროცესების მასშტაბური წარმოქმნა და გააქტიურება გამოიწვია, რასაც შედეგად მოჰყვა ადამიანთა სიცოცხლის მოსპობა, ქალაქის ინფრასტრუქტურის ობიექტების დაზიანება და განადგურება (მწყობრიდან გამოვიდა წყნეთი-ბეთანიის, წყნეთი-ახალდაბის და კოჯორი-მანგლისის საავტომობილო გზები, ასევე თამარაშვილის ქუჩისა და გმირთა მოედნის დამაკავშირებელი გზა, ქ. თბილისში, მდ. ვერეს ხეობის დაბალ ნიშნულებზე განლაგებული საცხოვრისები, სხვადასხვა დანიშნულების ინფრასტრუქტურული ობიექტები, შენობა-ნაგებობები და თბილისის ზოოპარკი).

ამ ეტაპზე ყველაზე მოწყვლად არეალს წარმოადგენს მდ.ვერეს აუზი და მისი შემოგარენი.

4.2. მეწყრულ-გრავიტაციული და ღვარცოფული მოვლენების საფრთხე

საქართველოში ეგზოგენური სტიქიური გეოლოგიური პროცესებიდან ყველაზე ფართოდ არის განვითარებული მეწყრულ-გრავიტაციული და ღვარცოფული მოვლენები, რაც განსაკუთრებულ საშიშროებას უქმნის მოსახლეობას და ზიანს აყენებს ქვეყნის ეკონომიკას. ამ მოვლენების ძლიერ ზეგავლენას (ხშირად კატასტროფული შედეგებით) პერიოდულად განიცდის როგორც ათასობით დასახლებული პუნქტი, ასევე, მიწის სავარგულები, გზები, მილსადენები, მაღალი ძაბვის ელექტროგადამცემი ანძები, ჰიდროტექნიკურ-სამელიორაციო ობიექტები, სამთო-ტურისტული კომპლექსები და სხვა.

თუ XX საუკუნის ბოლო ათწლეულებამდე საქართველოში მეწყრულ-ღვარცოფული პროცესების გააქტიურების ექსტრემუმები უმეტესწილად ემორჩილებოდა გარკვეულ ციკლურობას და ადგილის გეოლოგიურ-კლიმატური პირობებიდან გამომდინარე, საშუალოდ მეორდებოდა 3-5 და 8-11 წ.წ

ინტერვალით, 90-იანი წლებიდან მოყოლებული, პროცესების საშუალო ფონს ზემოთ გააქტიურებას ადგილი აქვს თითქმის ყოველწლიურად, ხოლო მათი ექსტრემალური გამოვლინების ინტერვალები მნიშვნელოვნად შემოკლებულია. შედეგად, პროცესების უარყოფითი მოქმედების არეალში ექცევა ახალი ფართობები, დასახლებული პუნქტები და ინფრასტრუქტურული ობიექტები.

მეწყურულ-გრავიტაციული პროცესები გვხვდება საქართველოში არსებულ ყველა კლიმატურ-გეომორფოლოგიურ ზონაში, დაწყებული ზღვისპირეთიდან, დამთავრებული მაღალმთიანი ალპურით. დღეისათვის, დაფიქსირებულია მათი სხვადასხვა ხარისხის დინამიკაში მყოფი და მაღალი საშიშროების რისკის 50 000-ზე მეტი უბანი, რომელთა საერთო ფართობი 1.5 მილიონ ჰა-ს აღემატება, ხოლო დინამიკაში მყოფი მეწყურების 70%-მდე ფიქსირებულია დასახლებული პუნქტების, სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებისა და ინფრასტრუქტურული ობიექტების ზონაში. მეწყურულ-გრავიტაციული მოვლენების უშუალო საშიშროების ზონაში იმყოფება 2 000-მდე დასახლებული პუნქტი 200 000-ზე მეტი მოსახლით, აგრეთვე ცენტრალური საავტომობილო გზების, ნავთობ და გაზსადენების, დიდი ჰიდროტექნიკური წყალსაცავების არეალები. მწყობრიდან არის გამოსული თბილისის, სოხუმის და ცხინვალის შემოვლითი გზების მონაკვეთები. მთლიანობაში, სახაზო ინფრასტრუქტურული ობიექტების 25%-მდე მეწყურულ-გრავიტაციული მოვლენების საშიშროების რისკის ზონაში იმყოფება.

საქართველოს მოსახლეობის ფიზიკური უსაფრთხოებისთვის და საინჟინრო ობიექტების გამართული ფუნქციონირებისთვის კიდევ უფრო მაღალ რისკს ქმნის ღვარცოფული მოვლენები, რომლებიც გამოირჩევა განვითარების ჰეტეროგენულობით და მასშტაბებით, განმეორებადობის სიხშირით და მიყენებული ეკონომიკური ზარალის სიდიდით.

ღვარცოფული მოვლენები გვხვდება ქვეყნის მთიანი ტერიტორიის ყველა კლიმატურ-მორფოლოგიურ ზონაში და გეოლოგიური აგებულების პირობებში. თუმცა, ქვეყნის რელიეფური ხასიათისა და გეოლოგიური აგებულების სხვადასხვა ხასიათის სენსიტიურობიდან გამომდინარე, მათი განმეორებადობა, მოცულობები, ენერჯია, ფორმირების პირობები და რეოლოგიური ბუნება ერთმანეთისგან სრულიად განსხვავებულია. დღეისათვის, საქართველოს ტერიტორიაზე, მცირე მდინარეებსა და უმეტესად, დიდ მდინარეთა აუზების პირველ სამ შენაკადებში დაფიქსირებულია ღვარცოფტრანსფორმირებადი 3 000-მდე წყალსადინარი. ღვარცოფების საშიშროების რისკის ქვეშ იმყოფება პრაქტიკულად ყველა ის დასახლებული პუნქტი, რომელიც მცირე მდინარეთა ხეობებში არის განლაგებული, ასევე ცივ-გომბორის, საგურამო-იალნოს ქედებისა და კახეთის კავკასიონის მთისწინეთის არეალში მცხოვრები მოსახლეობა და სოციალური ინფრასტრუქტურა. საშიშროების მაღალი რისკის ქვეშ არის ასევე: თბილისი, ყვარელი, თელავი, საგარეჯო, ლაგოდეხი, ონი, ბორჯომი, მესტია, ლენტეხი, ადიგენი, მცხეთა, ცაგერი და სხვა. 532 ღვარცოფტრანსფორმირებადი მდინარე პერიოდულად საშიშროებას უქმნის საავტომობილო გზებს, სახაზო-საირიგაციო ობიექტებს და სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს. ქვეყნისთვის ღვარცოფებით მიყენებული ყოველწლიური ზარალი საშუალოდ რამდენიმე ათეული მილიონი ლარის ფარგლებშია, ხოლო ექსტრემალური გააქტიურების პირობებში 100 მილიონ ლარს აჭარბებს.

4.2.1. მეწყურულ-გრავიტაციული და ღვარცოფული პროცესებით უკიდურესად დამაბული უბნები და მათი ზოგადი შეფასება

i. მდ. დევდორაკის ხეობა - მდ. თერგის მარცხენა შენაკადი (დარიალის უბანი), (ყაზბეგის მუნიციპალიტეტი)

მაღალი საშიშროების რისკის მქონე ღვარცოფების ტრანსფორმირებას ადგილი აქვს როგორც მცინვარების პულსაციური დინამიკის პროცესში და ყინულ და კლდეზვავების ჩამოზვავებით ე.წ. გლაციალური ღვარცოფების ტრანსფორმირების სახით, ასევე თავსხმა წვიმებისა და ზაფხულში ტემპერატურის ექსტრემალური მატების პროცესში ტრანზიტული ზონიდან მყარი მასების გამოტანით. ღვარცოფების ტრანსფორმაციის პროცესი არ ექვემდებარება ციკლურობის რეჟიმს. ერთჯერადი ღვარცოფული ნაკადების მოცულობები მერყეობს დიდ დიაპაზონში - რამდენიმე ათასი მ³-დან - 1-10 მილიონ მ³-მდე. ღვარცოფული ნაკადების რეოლოგიური ბუნება უმეტესწილად მაღალი სიმკვრივის ქვატალახოვანი თვისებებით ხასიათდება. მდინარის კალაპოტის დიდი დახრილობის გამო, ღვარცოფული ნაკადების უმეტესი მასა ჩამოდის მდ. თერგის კალაპოტამდე, უმეტეს შემთხვევაში კეტავს მას და მდინარის გასწვრივ წარმოქმნის 300-1000 მ სიგრძის გამოზიდვის კონუსს.

პერიოდულად, ღვარცოფული პროცესებით, მთლიანად ან ნაწილობრივ ირეცხება ან მწყობრიდან გამოდის მოქმედების არეალში მოქცეული საერთაშორისო მნიშვნელობის საავტომობილო გზა, სასაზღვრო გამშვები პუნქტი, ზონაში მოქმედი და მშენებარე ჰიდროელექტროსადგურების კომპლექსი, „ჩრდილოეთი-სამხრეთის“ საერთაშორისო დანიშნულების 700-1200 მმ-იანი დიამეტრის მაგისტრალური გაზსადენები და მაღალი ძაბვის ანძები. ღვარცოფების ტრანსფორმაციას ხშირად თან სდევს ადამიანთა მსხვერპლი, ხოლო ეკონომიკური ზარალი ათეულობით მილიონი ლარით განისაზღვრება.

ii. მდ. დურუჯი, მდ. ალაზნის მარცხენა შენაკადი (ყვარლის მუნიციპალიტეტი)

მაღალი სიმკვრივის ქვატალახოვანი ღვარცოფი. ღვარცოფული მოვლენების ერთჯერადი მოცულობა 0,13-3 მილიონ მ³-ში ვარირებს. კატასტროფული ხასიათის ღვარცოფების გავლა დამოკიდებულია თავსხმა წვიმების ინტენსივობასა და ხანგრძლივობაზე და მეწყრული მოვლენებით ხეობის ზედა ნაწილში კალაპოტების დროებით გადაკეტვაზე. სტატისტიკის მიხედვით, ამ სახის ღვარცოფების ტრანსფორმაცია შესაძლებელია ყოველწლიურად ან 5-10 წელიწადში ერთხელ.

მდ. დურუჯის აუზში ტრანსფორმირებული ღვარცოფები ემუქრება ქ. ყვარლის მოსახლეობას, ქალაქის ინფრასტრუქტურას, თელავი-ლაგოდეხის ცენტრალურ საავტომობილო გზას და გაზსადენს.

iii. გომბორის საუღელტეხილო გადასასვლელის მეწყრები - მდ. გომბორულასა და მდ. თურდოს შორის და ღვარცოფული მოვლენები (საგარეჯოსა და თელავის მუნიციპალიტეტები)

გომბორის ქედის საუღელტეხილო გადასასვლელის უბანზე განვითარებულია სხვადასხვა ტიპის, დინამიკის და სიღრმითი დეფორმაციის მეწყრები, რომელთა საერთო ფართობი 15 კმ²-ს აღემატება. აქვე, კომპლექსურად გვხვდება ღვარცოფული და ეროზიული მოვლენები, რომელთა ურთიერთქმედება კიდევ უფრო ართულებს მდგომარეობას.

მუდმივი საშიშროების ქვეშ იმყოფება თბილისი-თელავის საავტომობილო გზა, ასევე სოფლების: გომბორის, ვერონასა და კობაძეების მოსახლეობა და ინფრასტრუქტურა. პერიოდულად ზიანდება ქ. თელავის წყალმომარაგების სათავე ნაგებობა, რაც რამდენიმე დღით თელავის მოსახლეობისთვის სასმელი წყლის შეწყვეტას იწვევს.

iv. მდ. იორის მარცხენა შენაკადები - ანთოკის ხევი, თვალთხევი და ჩაილურის ხევი (საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი)

ღვარცოფები ფორმირდება პლიოცენის უხემ მოლასებში ცივ-გომბორის სამხრეთ კალთაზე. ღვარცოფების ტრანსფორმაციას ადგილი აქვს ყოველთვის, დღე-ღამეში მოსული თავსხმა წვიმების პროცესში 40-50 მმ-ის ზემოთ. გეოლოგიური გარემოს უკიდურესად სენსიტიური უბნიდან

გამომდინარე, ღვარცოფების ფორმირება და განმეორებადობის ინტენსივობა ყოველწლიურია, წელიწადში რამდენჯერმე შესაძლო განმეორებით. რეოლოგია დაბალი სიმკვრივის ქვატალახოვანია. ღვარცოფული ნაკადების მასის ერთჯერადი მოცულობები რამდენიმე ათასი მ³-დან 100-150 ათასი მ³ ფარგლებში მერყეობს.

ღვარცოფები საშიშროებას უქმნის ქ. საგარეჯოს, საგარეჯოს რაიონის სოფლების: ანთოკის და ჩაილურის მოსახლეობას, სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს, თბილისი-თელავის საავტომობილო გზას. წარსულში დაფიქსირებულია ცენტრალურ საავტომობილო გზაზე მოძრაობის შეფერხების შემთხვევები.

v. ხოკოს მეწყერი, ენგურის წყალსაცავი (ჯვარი, წალენჯიხის მუნიციპალიტეტი)

მეწყერი გეომორფოლოგიურად მდებარეობს ენგურის წყალსაცავის მარცხენა ბორტის შუა ნაწილში. იწყება მდინარეების: ენგურისა და მაგანის წყალგამყოფების უბანში, ენა ჩადის წყალსაცავში წყლის დონის ცვალებადობის ზონაში. მეწყერი განვითარებულია იურული ასაკის ფერად წყებაში (თიხები, თაბაშირისა და ქვიშაქვების შუაშრეებით), რომელსაც ზემოთ მისდევს ზედა იურისა და ცარცის კარბონატული ქანები (კარსტვადი მასიური და ბრექჩიული კირქვები). მეწყერი მოიცავს წყალსაცავის მარცხენა ბორტის მნიშვნელოვან ნაწილს და იმყოფება აქტიურ დინამიკაში, რასაც, ასევე, ხელს უწყობს ფერად წყებაში არსებული თაბაშირის შუაშრეები, რომლის დამუშავება ამჟამადაც მიმდინარეობს.

ხოკოს მეწყრული პროცესები რეალური საშიშროების ქვეშ აყენებს მდ. ენგურის წყალსაცავის მდგრადობას და ზუგდიდი-მესტიის საავტომობილო გზას (S-7). მეწყრის მასშტაბურმა გააქტიურებამ შესაძლებელია გამოიწვიოს კატასტროფული პროცესები.

vi. მუხათგვერდის სასაფლაოს ტერიტორია (ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტი)

რთული მექანიზმის მეწყრები (ბლოკური, დენად-პლასტიკური, სუფოზიურ-ბლოკური) განვითარებულია ტბიურ-მდინარეულ და ფერდობულ ნალექებში, რომელიც მოიცავს აგრეთვე ძირითადი ქანების თიხურ ფაციესს.

მეწყრების დეფორმაციის სიღრმე საშუალოდ 3-15 მეტრია, მეწყრული პროცესებით დაზიანებული ფართობი დაახლოებით 50 ჰა-ს შეადგენს. მეწყრული პროცესები აქტიურ დინამიკაშია.

მეწყრული პროცესები პერიოდულად აზიანებს სასაფლაოზე მისასვლელ ერთადერთ საავტომობილო გზას და საშიშროებას უქმნის სასაფლაოს ნაწილს.

4.3. ბიოლოგიური საფრთხეები

საქართველოსთვის მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს როგორც ენდემური და არაენდემური დაავადებები, ასევე, ისეთი პოტენციური ბიოლოგიური საფრთხეები, როგორცაა პათოგენური აგენტის გარემოში განზრახ ან შემთხვევითი გამოთავისუფლება, შესაძლო ბიოტერორისტული აქტი ან ბიოლოგიური იარაღის მასობრივი გამოყენება. ყოველივე ზემოაღნიშნულს, ექსპოზიციის დიდი შესაძლებლობით და მოწყვლადობის მაღალი დონით გამწვავების შემთხვევაში, შესაძლოა ჰქონდეს მნიშვნელოვანი ნეგატიური ზეგავლენა ქვეყნის მოსახლეობასა და ეროვნულ ეკონომიკაზე. ბიოლოგიური ხასიათის საფრთხეები შეიძლება განვითარდეს განსაკუთრებით საშიში პათოგენებით გამოწვეული დაავადებების ბუნებრივი აფეთქებით, განსაკუთრებით საშიში პათოგენების გარემოში განზრახ ან შემთხვევითი გამოთავისუფლებით ან ბიოლოგიური იარაღის ტერორისტული მიზნით გამოყენების შედეგად.

ეპიდემიური და პანდემიური გავრცელების პოტენციალის მქონე ბიოლოგიური აგენტები, გარემოში მოხვედრის შემთხვევაში, განსაკუთრებულ საფრთხეს უქმნის ადამიანის და/ან ცხოველის ჯანმრთელობას. მას აქვს ბიოლოგიურ იარაღად გადაქცევის პოტენციალი და/ან შედარებით ადვილად ვრცელდება. შეიძლება გამოიწვიოს ფართო მასშტაბის ავადობა, სიკვდილიანობა ან საზოგადოებრივი ფუნქციების მასობრივი დარღვევა, რომლის გავრცელების შეკავება და შედეგების აღმოფხვრა-შერბილება ეროვნული დონის ღონისძიებებს მოითხოვს. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ მსგავსი პოტენციალის მქონე ინფექციური დაავადებების უმრავლესობა ზოონოზური წარმოშობისაა (ანუ ცხოველებიდან ადამიანებზე გადადის).

4.3.1. პანდემია

პანდემიური პოტენციალის მქონე აგენტის მსოფლიოს ნებისმიერ, ყველაზე შორეულ კუთხეში აღმოცენების შემთხვევაშიც კი, საქართველოში მისი დაფიქსირება შესაძლებელია მოხდეს უკვე პირველი ორი თვის განმავლობაში. სიტუაცია შეიძლება კიდევ უფრო გაართულოს იმ ფაქტმა, რომ პანდემიური/ეპიდემიური პოტენციალის მქონე აგენტები შესაძლებელია ძალიან სწრაფად გავრცელდეს ქვეყნის ნებისმიერ წერტილში. აღნიშნული გარემოებებიდან გამომდინარე, აუცილებელია ისეთი მოქნილი მექანიზმების ჩამოყალიბება და განვითარება (ღონისძიებების, ქმედებების და პროცედურების გადახედვა და სრულყოფა), რომელთა მეშვეობითაც სამთავრობო და კერძო უწყებებს საფრთხეზე რეაგირება დროულად და ეფექტიანად შეეძლება.

4.3.2. განსაკუთრებით საშიში ინფექციების გავრცელების საფრთხე

განსაკუთრებით საშიში პათოგენების კატეგორიას მიეკუთვნება ბიოლოგიური აგენტები, რომლებიც იყოფა შემდეგ ორ ჯგუფად: 1) ინდივიდისთვის მაღალი და საზოგადოებისთვის დაბალი რისკის მქონე პათოგენები, რომლებიც იწვევს ადამიანის და ცხოველის მიმღე დაავადებას (შესაბამისად, სერიოზულ ეკონომიკურ ზარალს), მაგრამ ჩვეულებრივ არ ვრცელდება ერთი ინფიცირებული ადამიანიდან მეორეზე შემთხვევითი კონტაქტის გზით და მათ წინააღმდეგ არსებობს ეფექტური პრევენციული და სამკურნალო საშუალებები; 2) ინდივიდისთვის და საზოგადოებისათვის მაღალი რისკის მქონე პათოგენები, რომლებიც, ჩვეულებრივ, ადამიანებში და ცხოველებში იწვევს ძალიან მიმღე (ხშირად უკურნებელ) დაავადებებს, შეიძლება ადვილად გავრცელდეს ერთი ადამიანიდან მეორეზე ან ცხოველიდან ადამიანზე (და პირიქით) შემთხვევითი კონტაქტის გზით და მათ წინააღმდეგ არ არსებობს ეფექტური პროფილაქტიკური და სამკურნალო საშუალებები.

განსაკუთრებით საშიში ბიოლოგიური აგენტების (განსაკუთრებით საშიში ბიოლოგიური აგენტების ნუსხა განსაზღვრულია „განსაკუთრებით საშიში პათოგენების ნუსხის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2013 წლის 27 მაისის №01-18/ნ ბრძანებით) საქართველოში გავრცელების შესაძლო სცენარი ძალზე მოზაიკურია, რადგან მათ მიერ გამოწვეულ ინფექციათა/დაავადებათა წყაროები და გადაცემის გზები მრავალგვარია. ამ ტიპის დაავადებათა „მიმღები კონტინგენტის“ (კონტინგენტი, რომელიც შეიძლება ავად გახდეს) იდენტიფიცირება შესაძლებელია და იგი გულისხმობს ქვეყნის მთელ მოსახლეობას.

4.3.3. ვეტერინარული საფრთხეები

ცხოველთა განსაკუთრებით საშიში დაავადებები მიეკუთვნება იმ დაავადებათა რიცხვს, რომლებიც მნიშვნელოვან ზიანს აყენებს მეცხოველეობას, ცხოველური წარმოშობის პროდუქციას და ამავდროულად, საშიშია ადამიანთა ჯანმრთელობისთვის.

ინფექციური დაავადებების გამომწვევია პათოგენური მიკროორგანიზმები, რომლებშიც გაერთიანებულია სხვადასხვა სახეობის ბაქტერია, ვირუსი და სოკო. ბოლო დროს მათ დაემატა ახალი ჯგუფი - პრიონები. საბედნიეროდ, 2016 წლის აგვისტოს მონაცემებით, ამ ჯგუფის დაავადებები საქართველოში რეგისტრირებული არ არის.

საქართველოში ცხოველთა 100-ზე მეტი ინფექციური დაავადებაა რეგისტრირებული. ინფექციური დაავადებების ნაწილი საერთოა ადამიანისა და ცხოველებისთვის, ნაწილი კი მოიცავს ცხოველთა მხოლოდ რამდენიმე სახეობას. საქართველოს მასშტაბით ასეთ დაავადებათა რიცხვს მიეკუთვნება თურქული, ცოფი, ღორის კლასიკური და აფრიკული ჭირი, ჯილეხი, ბრუცელოზი, ფრინველთა ნიუკასლის დაავადება, ლურჯი ენა (ბლუ თანგი), ყვავილი, ფრინველის მაღალპათოგენური გრიპი.

4.3.4. ვიტოსანიტარიული საფრთხეები

სოფლის მეურნეობისა და სურსათის საერთაშორისო ორგანიზაციის FAO-ს მონაცემებით, მცენარეთა მავნე ორგანიზმების მიერ გამოწვეული საერთო დანაკარგები მსოფლიოში 34%-ს შეადგენს. საქართველოში, კლიმატური ზონების მრავალფეროვნებიდან გამომდინარე, აღრიცხულია სხვადასხვა დაავადების გამომწვევი 2 500-მდე სახეობის სოკო და 1 500 სახეობის მავნე მწერი.

მღრღნელი მწერების მიერ გამოწვეული ზიანი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ერთწლიანი კულტურებისთვის, რომლებიც ადვილად ილუპება. საქართველოს სოფლის მეურნეობას მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა კალიების მასობრივმა გავრცელებამ. ხელსაყრელი კლიმატური პირობების შემთხვევაში (გვალვა, მშრალი და თბილი ზამთარი), კალიების მასობრივ გავრცელებას, შესაძლოა, 200 ათას ჰექტარამდე სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ფართობის დაზიანება მოყვეს (გავრცელების ეპიცენტრია აღმოსავლეთ საქართველო).

გარდა კალიებისა, სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მასობრივი დაზიანება შეიძლება გამოიწვიოს სხვა მავნე ორგანიზმებმა (სოკო, ვირუსი, ბაქტერია, მღრღნელი და ა.შ.), რასაც შესაძლოა მოჰყვეს მოსავლის მნიშვნელოვანი (100%-მდე) დანაკარგი.

4.4. მიწისძვრების საფრთხე

მიწისძვრა არის ბუნებრივი კატასტროფა, რომლის მოკლევადიანი პროგნოზი დღეს კაცობრიობას არ შეუძლია. გრძელვადიანი პროგნოზი საშუალებას გვაძლევს, სეისმურად მდგრადი ინფრასტრუქტურის პირობებში, მაქსიმალურად ავიცილოთ თავიდან მოსალოდნელი ნგრევა და ადამიანთა მსხვერპლი.

განვითარებადი ქვეყნებისთვის განსაკუთრებით მძიმეა რეაბილიტაციის პროცესი მიყენებული ეკონომიკური ზარალის შემდეგ. ჩვენს შემთხვევაში ამის ნათელი ნიმუშია, თბილისის, რაჭის მიწისძვრები და მსოფლიოს სხვადასხვა განვითარებადი ქვეყნის მაგალითი (ჰაიტის მიწისძვრა). ქვეყანა წლობით ვერ ახერხებს ზარალის ანაზღაურებასა და მოშლილი ინფრასტრუქტურის აღდგენას.

მიწისძვრისგან მიყენებული ზარალი განსაკუთრებით დიდია მჭიდროდ ურბანიზებულ ტერიტორიებზე. მოწყვლადი მასშტაბური შენობები ძლიერი მიწისძვრის შემთხვევაში, დიდ ადამიანურ მსხვერპლს და ეკონომიკურ ზარალს იწვევს.

საქართველოში დანაკვირვები მიწისძვრის მაქსიმალური მაგნიტუდა არის 7, ხოლო ამ მიწისძვრით გამოწვეული ეფექტისა და ზარალის შეფასება MSK სკალის მიხედვით - 8-10 ბალი. ინსტრუმენტულ პერიოდში დაფიქსირებული მაქსიმალური ჰორიზონტული აჩქარება კი არის - 0.55g.

ინსტრუმენტულ პერიოდში მიწისძვრები თბილისში ეპიცენტრით ფიქსირდებოდა 1912, 1913 და 1920 წლებში, რომელთა ეფექტი არ აღემატებოდა 5-6 ბალს. 2000 წლის 14 დეკემბერს თბილისიდან სამხრეთ-დასავლეთით, 11 კილომეტრში მოხდა მიწისძვრა $M_s=3.5$, რომელმაც მიუხედავად მისი სიმცირისა, დააზიანა შენობები თბილისის მოწყვლად უბნებში (ძველი თბილისი, თავისუფლების მოედნის მიმდებარე ტერიტორია).

2002 წლის 25 აპრილის თბილისის მიწისძვრაც დაბალი კლასის მიწისძვრა იყო - $M_w=4.5$, მაგრამ შენობების მოწყვლადობის გამო დაიღუპა 7 ადამიანი, დაზიანდა სკოლები, საცხოვრებელი შენობები. მიწისძვრის ეფექტი იყო 6-7 ბალი, ხოლო რეგისტრირებული მაქსიმალური გრუნტის აჩქარება 0.11g.

ისტორიულ და ინსტრუმენტულ მონაცემებზე დაყრდნობით, თბილისში მომხდარი მიწისძვრების მაქსიმალური ეფექტი იყო 7 ბალი, ხოლო შორ მანძილზე მომხდარი დიდი მიწისძვრების ეფექტი, დედაქალაქში არ აჭარბებდა 7-8 ბალს.

4.5. სეტყვის საფრთხე

სეტყვა ფიქსირდება ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე. მისი ინტენსივობა და სიხშირე განსაკუთრებით მაღალია აღმოსავლეთ საქართველოში. ყოველწლიურად აღინიშნება ამ მოვლენის 5-დან 15-მდე შემთხვევა.

სეტყვას შეუძლია მთლიანად გაანადგუროს ნათესები, მოსავალი, გახვრიტოს თუნუქის სახურავი, დაამსხვრიოს შიფერისა და კრამიტის სახურავები, ჩაამსხვრიოს მინები, დააზიანოს ავტომანქანები, დახოცოს საქონელი და ფრინველი. როდესაც სეტყვის ცალკეული მარცვლების წონა 100-200 გრ. და მეტია, შესაძლებელია ადამიანთა დაღუპვაც. არასრული მონაცემებით, ბოლო 13 წელიწადში ქვეყნისთვის სეტყვისგან მიყენებულმა ზარალმა 140 მილიონ ლარს გადააჭარბა.

4.6. ზვავების საფრთხე

თოვლის ზვავებს იწვევს ძლიერ დანაწევრებული და დახრილი რელიეფი, ინტენსიური თოვა, თოვლის საფარის სიმადლის სწრაფი მატება, თოვლის ინტენსიური დნობა, ქარბუქი, ჰაერის ტემპერატურის მკვეთრი ცვლილება და წვიმა.

თოვლის ზვავები წლის ცივ პერიოდში ყოველწლიურად ფიქსირდება. აღნიშნული სტიქიური მოვლენის სიხშირისა და ინტენსივობის ზრდა 1970 წლიდან შეინიშნება. ზვავების მასიური ჩამოსვლა დაფიქსირებულია 1970-1971, 1975-1976, 1986-1987, 1991-1992, 1996-1997, 2004-2005 წლებში. ყოველწლიურად, თითოეული ზვავსაშიში კერიდან ზვავების მასიური ჩამოსვლის 1-დან 10-მდე შემთხვევაა დაფიქსირებული.

თოვლის ზვავების შედეგად დიდი ზარალი ადგება ადამიანთა სამეურნეო საქმიანობას, დასახლებებს, იწვევს ადამიანთა მსხვერპლს, ნგრევას, გზების ჩახერგვას და შესაბამისად, ტრანსპორტის მოძრაობის შეწყვეტას, ელექტროგადამცემი ანძების და გაზსადენების მწყობრიდან გამოსვლას, ტყის დაზიანებას და სხვა.

ზვავებმა შესაძლებელია გარე სამყაროს ხანგრძლივი დროით მოწყვიტოს ათეულობით დასახლებული პუნქტი, ასობით ოჯახი კი იძულებული გახდეს დატოვოს მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი.

4.7. ძლიერი ქარების საფრთხე

საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოსავლეთის მიმართულების ძლიერი ქარები აღინიშნება კოლხეთის დაბლობზე, მდ. ყვირილას აუზის ქვემო წელში, შიდა ქართლის ბარის ცენტრალურ ნაწილში. დასავლეთის მიმართულების ქარები აღინიშნება საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე,

განსაკუთრებით კი შავიზღვისპირა ზოლში, შიდა და ქვემო ქართლში, კახეთის სამხრეთ ნაწილში. ორივე მიმართულების ძლიერი ქარები აღინიშნება აგრეთვე ქვეყნის მთიანი და მაღალმთიანი რეგიონების თხემურ ნაწილებში.

ამ მოვლენების განმეორების სიხშირე ბოლო 20 წელიწადში 2-ჯერ გაიზარდა და ყოველ 4-5 წელიწადში მეორდება. ძლიერი (25-30 მ/წმ სიჩქარის) ქარების განმეორებადობა მაღალია და წელიწადში 5-7-ის ფარგლებში მერყეობს, ხოლო ძალიან ძლიერი (30 მ/წმ-ზე მეტი) ქარები ქუთაისი-ზესტაფონის მონაკვეთში და თბილისის გარეუბნებში წელიწადში 1-2-ჯერ, ხოლო ქვეყნის სხვა რეგიონებში, საშუალოდ 5 წელიწადში ერთხელ მეორდება. მთიანი რეგიონების გადასასვლელებზე და თხემურ ნაწილებზე ძალიან ძლიერი ქარების აღბათობა უფრო ხშირია და ყოველწლიურად რამდენჯერმე აღინიშნება.

ძლიერი ქარები აზიანებს კავშირგაბმულობისა და ელექტროგადამცემ ხაზებს, იწვევს ზღვის დღევას, მტვრიან ქარიშხალს, ქარბუქს და თოვლის არათანაბარ განაწილებას, რასაც მოსდევს ნამქერების წარმოქმნა, ნიადაგის ტენისგან გაღარიბება და სხვა. ჩვენს პირობებში განსაკუთრებით არახელსაყრელი მოვლენაა სატრანსპორტო მაგისტრალებზე ქარბუქით გამოწვეული ნამქერების წარმოქმნა. ეს არღვევს ტრანსპორტის მუშაობის რეჟიმს, რაც ქვეყნის ეკონომიკისთვის მნიშვნელოვანი ზარალის მომტანია.

4.8. ტყის და ველის ხანძრების საფრთხე

ტყის ხანძრების საშიშროებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანია ხანძრები სამცხე-ჯავახეთის, იმერეთის, კახეთის, შიდა ქართლისა და აჭარის რეგიონებში (ხანძარსაშიშროების I-III კლასს მიკუთვნებული ფართობები). ბოლო წლების სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, ტყის ხანძრების შემთხვევათა უმეტესობა, განსაკუთრებით დასახლებულ პუნქტებთან ახლოს მდებარე ტყის მასივებში, ანთროპოგენული ზემოქმედებით არის გამოწვეული.

ხანძრების წარმოქმნის ანთროპოგენული მიზეზებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია: დასახლებული პუნქტების სიახლოვე (მოსახლეობის დაუდევრობა, ნაგავსაყრელები და ა.შ.), სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების „გადაწვის“ პრაქტიკა, სამრეწველო ობიექტების სიახლოვე, ხანძარსაწინააღმდეგო დაცვითი ზოლების არარსებობა, ტყითსარგებლობის წესების დარღვევა (ტყის ჭრის ადგილების გაუწმენდაობა).

ველის ხანძრის გავრცელების მნიშვნელოვანი ხელშემწყობი ფაქტორია ქარსაფარი ზოლების განადგურება (გაჩეხვის და „გადაწვის“ პრაქტიკის შედეგად). ანთროპოგენულ მიზეზებს ემატება ბუნებრივი ფაქტორებიც (მაგ.: მაღალი ტემპერატურული რეჟიმი 2014 წლის ზაფხულში).

როგორც ბუნებრივი, ასევე ანთროპოგენული ფაქტორებით გამოწვეულმა ხანძრებმა, შესაბამისი კონტროლის და პრევენციული ღონისძიებების გაუტარებლობის შემთხვევაში, შესაძლოა სტიქიური ხასიათი მიიღოს. საქართველოში მასიური ხანძრები შესაძლებელია განვითარდეს რამდენიმე ათას ჰექტარზე (2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დროს ხანძარმა მოიცვა 1 000 ჰა-მდე ფართობი) და სავარაუდოდ, გამოიწვიოს როგორც მსხვერპლი მოსახლეობაში, ასევე რეგიონების ინფრასტრუქტურის მოშლა, ადგილობრივ მცხოვრებთა ევაკუაცია და შესაბამისი ტერიტორიების გრძელვადიანი (მინიმუმ 5 წელიწადზე მეტი ხნით) ეკოლოგიური დაზიანება.

ტყის და ველის ხანძრები განსაკუთრებულ საფრთხეს უქმნის ნიადაგს. ნიადაგის ჰუმუსოვანი ფენის გადახურება და შესაბამისად, ორგანული ნივთიერებების და ცალკეული საკვები ელემენტების დანაკარგები, საბოლოოდ, ნიადაგის ფიზიკური და ქიმიური მახასიათებლების შეცვლას და მისი ნაყოფიერების დაქვეითებას იწვევს. ნიადაგისთვის მიყენებული ზიანი დამოკიდებულია ხანძრის

ინტენსივობაზე და მის ხანგრძლივობაზე (რაც უფრო ძლიერი და ხანგრძლივია ხანძარი, მით უფრო მაღალია ნიადაგიდან ორგანული ნივთიერებების დანაკარგი). ამასთან, ნიადაგი წარმოადგენს მრავალი მიკრო და მაკროორგანიზმის საცხოვრებელ გარემოს, რომელთა უმრავლესობა იღუპება მაღალი ტემპერატურის პირობებში. შედეგად, ბუნებრივ ნივთიერებათა წრებრუნვის დარღვევის გამო, ნიადაგის ნაყოფიერება მცირდება.

ხანძრები განსაკუთრებით საშიშია ფერდობებზე, რადგანაც, მცენარეული საფარის გადაწვის შედეგად, მნიშვნელოვნად იზრდება ნიადაგის წყლისმიერი ეროზიის რისკი.

4.9. ქიმიური საფრთხეები

საქართველოს ქიმიური უსაფრთხოების პოლიტიკა ძირითადად ეფუძნება გაეროს უშიშროების საბჭოს №1540 რეზოლუციასა და საერთაშორისო კონვენციებს, ხოლო ქიმიურ ინციდენტებზე რეაგირება და პრევენცია სხვადასხვა სამინისტროსა თუ უწყების კომპეტენციაში შედის. ქვეყანაში საკმაოდ მასშტაბური ქიმიური მრეწველობის არსებობა გარკვეულწილად ქმნის ქიმიური ინციდენტების წარმოქმნის საშიშროებას.

გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ საქართველო წარმოადგენს კასპიის ზღვის რეგიონის ნავთობპროდუქტების უმნიშვნელოვანეს სატრანზიტო დერეფანს, რაც, თავის მხრივ, სარკინიგზო მაგისტრალებისა და მილსადენების გეოგრაფიული მდებარეობის გამო (მჭიდრო განსახლება, დაცული ტერიტორიები), მათზე მომხდარი ავარიის შემთხვევაში, ეკოლოგიური დაბინძურების საკმაოდ სერიოზული საფრთხის შემცველია.

4.9.1. დარიშხანშემცველი ნარჩენების გარემოზე ზემოქმედების საფრთხე

ლენტეხის რაიონში, მდ. ცხენისწყლის ხეობაში იდენტიფიცირებულია ნარჩენების განთავსების სამი ობიექტი. სოფ. ცანაში, დაუცველ მეტალის კონტეინერებში, ამ დროისთვის მოთავსებულია 50 000 ტონაზე მეტი ნარჩენი, ხოლო კონტეინერები იმდენად დაზიანებულია, რომ ქმნის გაჟონვის მაღალ ალბათობას. დაზიანებული კონტეინერები საფრთხეს უქმნის როგორც ახლომდებარე სოფლებში მცხოვრებ მოსახლეობას, ისე მთლიანად დასავლეთ საქართველოს, რადგანაც ცანას ობიექტები ესაზღვრება მდ. რიონის შენაკად მდ. ცხენისწყლის ხეობას. მდინარე რიონი კი თავის მხრივ, ჩაედინება შავ ზღვაში. დაბინძურების გავრცელებას ხელს უწყობს რეგიონისთვის დამახასიათებელი კლიმატური და ჰიდროგეოლოგიური პროცესები.

ამბროლაურის რაიონში, სოფელ ურავში საფრთხეს წარმოადგენს დარიშხანის გადამამუშავებელი ყოფილი ქარხანა, რომლის ყველა დამხმარე ნაგებობა და ინფრასტრუქტურული ობიექტი ამჟამად დანგრეულია. ურავის ქარხნის საწარმოო ნარჩენების სამარხი, რომელიც მდებარეობს ქარხნიდან 14 კმ-ში, არ არის დაკონსერვებული. სამარხის სახურავის ფილები ზოგან ჩანგრეულია, ატმოსფერული ნალექი ხვდება ტოქსიკურ ნარჩენებში, შემდეგ ჟონავს სამარხიდან და ხვდება გარემოში. ქარხნის ტერიტორიაზე არის სამარხი, რომელიც დაკონსერვებულია, მაგრამ არ არის ჰერმეტიკულად დახურული, სახურავი დაზიანებულია. მდინარე ლუხუნის ადიდების შემთხვევაში, შესაძლებელია საცავის კედლის გამორეცხვა.

4.10. წყლისმიერი ეროზიული პროცესების საფრთხე

წყლისმიერი ეროზიული პროცესები გარემოს მნიშვნელოვან ეკოლოგიურ საფრთხეს უქმნის, ხოლო ქვეყნის ეკონომიკას საგრძნობ ზიანს აყენებს. საქართველოში, უმთავრესად, წყლისმიერი ეროზიული პროცესების ორი ტიპი გვხვდება: 1) მიწების ფართობული გადარეცხვა - ე.წ. “ნიადაგის ეროზია”; 2)

მდინარეთა ნაპირების გარეცხვა. ეროზიული პროცესების უარყოფითი ზემოქმედების არეალში მოქცეულია 1 700 000 ჰა ფართობი.

ეროზიული პროცესები საქართველოში საყოველთაო ხასიათს ატარებს. პროცესები განსაკუთრებით გააქტიურდა უკანასკნელ ათწლეულში, რადგანაც მოიშალა არსებული ნაპირსამაგრი ნაგებობების უმრავლესობის ფუნქციონირება და დაიწყო მდინარეთა ნაპირებზე მდებარე, მჭიდროდ დასახლებული ტერიტორიების ეროზიული პროცესების ექსტრემალური ნეგატიური გამოვლინება.

მსგავსი მოვლენები დამახასიათებელია როგორც დასავლეთ საქართველოს წყალუბ მდინარეთა მჭიდროდ დასახლებული ნაპირებისთვის, ასევე აღმოსავლეთ საქართველოს ბარისთვის. კლიმატის გლობალური ცვლილების და ანთროპოგენული ფაქტორის გაძლიერების ფონზე, წყლისმიერი ეროზია, ბუნებრივია, კიდევ უფრო საშიშ ხასიათს მიიღებს. ეროზიული პროცესების ექსტრემალური გამოვლინების შემთხვევაში, სხვა ნეგატიურ შედეგებთან ერთად, არ არის გამორიცხული ადამიანთა მსხვერპლიც.

ეროზიის შედეგად, ყოველწლიურად ნადგურდება ნიადაგური საფარი საშუალოდ 1 000 ჰა ფართობზე, მაშინ, როდესაც ნიადაგის ბიოგენურ რეგენერაციას საუკუნეები სჭირდება.

ნაპირების ინტენსიური გარეცხვა მიმდინარეობს მთისწინეთისა და ვაკის მდინარეებში. დღეისთვის დადგენილია მდინარეთა ნაპირების ინტენსიური გარეცხვის უბნები საერთო ჯამით 1 500 კმ, სადაც ყოველწლიურად ნადგურდება მაღალნაყოფიერი ნიადაგი საშუალოდ 150 ჰა ფართობზე. ხშირად, მდინარეთა ნაპირების გარეცხვა სანაპირო მეწყრების წარმოქმნას და საცხოვრებელი სახლების ნგრევას იწვევს.

4.11. გვალვის საფრთხე

გვალვა აღინიშნება ქვეყნის პრაქტიკულად მთელ ტერიტორიაზე, განსაკუთრებული ინტენსივობით კი კახეთის, შიდა და ქვემო ქართლის, ასევე ზემო იმერეთის რეგიონები გამოირჩევა.

გვალვის ჩამოყალიბებას განაპირობებს ნალექების ნორმაზე გაცილებით დაბალი რაოდენობა, ჰაერის მაღალი ტემპერატურა და სხვა ანომალური ჰიდრომეტეოროლოგიური მოვლენები (მათ შორის ხანგრძლივი პერიოდის მშრალი ქარები). 2000 წელს გვალვამ, რომელიც 7 თვე გაგრძელდა, ქვეყნის ტერიტორიის 50%-ზე მეტი მოიცვა. სტიქიამ საერთაშორისო კლასიფიკაციით დადგენილი ოთხივე სტადია (მეტეოროლოგიური, ჰიდროლოგიური, სასოფლო-სამეურნეო და სოციალურ-ეკონომიკური) გაიარა. ზარალმა 300 მილიონ ლარს გადააჭარბა.

გვალვამ შეიძლება ქვეყნის მთელი ტერიტორია მოიცვას, განსაკუთრებით შიდა და ქვემო ქართლის, კახეთის, ასევე ზემო იმერეთის რეგიონები. გვალვის შედეგად შესაძლებელია მთლიანად განადგურდეს ერთწლიანი (წლის მოსავალი) და მნიშვნელოვნად დაზიანდეს მრავალწლიანი სასოფლო-სამეურნეო კულტურები.

4.12. ჰიდროდინამიკური ავარიების საფრთხე

დიდი მასშტაბის კატასტროფა საქართველოში შესაძლებელია შემდეგ ჰიდროტექნიკურ ნაგებობებზე: ენგურის, ლაჯანურის, შაორის და ჟინვალის ჰესებზე. ასევე მდ. რიონზე მდებარე ქ. ფოთის წყალგამყოფ კვანძზე. აღნიშნული შესაძლოა ჰიდროდინამიკური ავარიებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანია ავარია ჟინვალჰესზე, რადგან ქვეყნისთვის კატასტროფულ შედეგს იძლევა. განსაკუთრებით დიდ საფრთხეს იგი ქ. თბილისს უქმნის. ამგვარი ავარია შეიძლება გამოიწვიოს ბუნებრივმა სტიქიურმა პროცესებმა, განსაკუთრებით ძლიერმა მიწისძვრამ.

4.12.1. ენგურჰესი

ენგურის კაშხალი წარმოადგენს მსოფლიოში ერთ-ერთ უმაღლეს თაღოვან რკინაბეტონის კონსტრუქციას, რომელიც მდებარეობს ქალაქ ზუგდიდან 33 კილომეტრის დაშორებით, მდინარე ენგურის კალაპოტში.

ენგურის თაღოვანი კაშხლის სიმაღლე 274 მეტრია, მდინარის კალაპოტში მისი სიგანე 660 მეტრს შეადგენს, ხოლო ნაგებობის ზედა ბიეფში წყლის შეტბორვის მაქსიმალური სიმაღლე 250 მეტრს არ აღემატება.

ენგურის კაშხლის წყალსაცავის მოცულობაა 1110 მილიონი მ³, ხოლო სარკის ზედაპირის ფართობი 10,13 მილიონი მ².

ენგურის კაშხლის ავარიის შემთხვევაში, ზუგდიდი-გალის სივრცეში, შავი ზღვის აკვატორიაში წყლის ნაკადის ჩადინება მოხდება 27 800 მეტრის სიგანით. რაც შეეხება წყლის გაშლას, იგი გაიშლება აღმოსავლეთისა და დასავლეთის მიმართულებებით. დატბორვის ზონაში შესაძლებელია მოხდეს შემდეგი დასახლებული პუნქტები - დაბა ჯვარი, სოფლები: ზედა ლია, საბერიო, რიყე, ჭუბურხინჯი, ქალაქი ზუგდიდი (ჩრდილოეთი ნაწილი).

4.12.2. ლაჯანურჰესი

ლაჯანურის კაშხალი მდებარეობს მდინარე ლაჯანურზე, დაბა ცაგერის სამხრეთ-აღმოსავლეთის მიმართულებით. იგი წარმოადგენს თაღოვან რკინაბეტონის კაშხალს, რომლის სიმაღლე 69 მეტრია. კაშხლის სიგანე მდინარის განივკვეთის მიმართულებით 127 მეტრია. წყალსაცავის მოცულობა შეადგენს 25 მილიონ მ³-ს, ხოლო სარკის ზედაპირის ფართობი 1,5 მილიონ მ²-ს.

ლაჯანურის კაშხლის ავარიის შემთხვევაში, დატბორილი ტერიტორია დასახლებული პუნქტების მიხედვით იქნება სოფლები: ტვიში და ოფურჩხეთი.

4.12.3. შაორის წყალსაცავი

შაორის წყალსაცავი მდებარეობს რაჭაში. კაშხალი წარმოადგენს ქვაყრილს, რომლის სიმაღლე - 11 მეტრი, ხოლო სიგრძე ზღურბლზე 1 210 მეტრია. შაორის წყალსაცავის მოცულობაა 1,15 მილიონი მ³, სარკის ზედაპირის ფართობი 9,2 მილიონი მ².

შაორის კაშხლის ავარიის შემთხვევაში, დაიტბორება შემდეგი დასახლებული პუნქტები - სოფლები: ნიკორწმინდა, გოგოლეთი, ლაჯანა, ტვიში, ოფურჩხეთი; ქალაქები: ქუთაისი, სამტრედია.

4.12.4. ჟინვალის წყალსაცავი

ჟინვალის წყალსაცავი, რომლის კაშხალიც წარმოადგენს მიწის ნაყარ, თიხის გულიან ნაგებობას, მდებარეობს დუშეთის რაიონის დაბა ჟინვალში. კაშხლის სიმაღლე 102 მეტრია, ხოლო მუშა სიმაღლე - 96 მეტრი. კაშხლის სიგანე ზღურბლზე 415 მეტრია. ჟინვალის წყალსაცავის მოცულობაა 520 მილიონი მ³, ხოლო სარკის ზედაპირის ფართობი 11,5 მილიონ მ².

კაშხლის გარღვევის შემთხვევაში, კატასტროფული დატბორვის ზონაში მოექცევა დუშეთისა და მცხეთის მუნიციპალიტეტების შემდეგი დასახლებული პუნქტები: დუშეთის მუნიციპალიტეტი - სოფლები: ჩინთი, ბოდორნა, არაგვისპირი, ქუბრიანთკარი, ბულაჩაური, წითელსოფელი, აბანოსხევი, ჭოპორტი; მცხეთის მუნიციპალიტეტი - სოფლები: ჯიღაურა, ნატახტარი, ციხისძირი, ძველი ქანდა, მუხრანი, წილკანი, ახალუბანი, მისაქციელი, საგურამო, დაბა ზაჰესი და ქალაქი მცხეთა; აგრეთვე, ქალაქები: თბილისი, რუსთავი.

4.12.5. ფოთის წყალგამყოფი კვანძი

ქ. ფოთის წყალგამყოფი კვანძი ექსპლუატაციაში შევიდა 1959 წელს. წყალგამყოფი კვანძის ძირითადი შემადგენელი ნაწილია კაშხალი, რომელიც შედგება რკინა-ბეტონის 10 ბლოკისგან და კეტავს მდ.

რიონის წყალგადამგდებ ტრაქტს ნაბადას მიმართულებით. მას გააჩნია 10 მალი სეგმენტური ტიპის ფარებით (კვეთი 4×14), საერთო სიგრძით 180 მეტრი. კაშხალთან მიერთებულია რეგულატორი, რომელიც შედგება 20 ოთხკუთხა და 4 რკინაბეტონის ბლოკისაგან სწორკუთხა ფარებით და წარმოადგენს ქალაქის არხის სათავეს, საერთო სიგრძით 80 მეტრი. კაშხლის ფლუტბეტის მთლიანი სიგრძე, პონურის ჩაუთვლელად, შეადგენს 80 მეტრს, აქედან კაშხლის ტანს და წყალსაცემს უკავია 40 მეტრი. წყალგამყოფის ბოლოში მოთავსებულია ე.წ. “ჟურინის კონსტრუქციის” ენერჯის ჩამქრობი – სამკუთხა ფორმის, 1,5 მეტრი სიმაღლის კბილები. რაც შეეხება რეგულატორის ფლუტბეტს, მას არ აქვს ენერჯის ჩამქრობი მოწყობილობა.

ნაგებობის არასწორ ექსპლუატაციასა და ნგრევას, შესაძლოა მოჰყვეს ისეთი გამოუსწორებელი სტიქიური შედეგები, როგორცაა ქ. ფოთის და მიმდებარე ტერიტორიის დატბორვა, კაშხალზე არსებული ხიდის დანგრევა, ფოთის ნავსადგურის მწყობრიდან გამოსვლა და სხვა.

5. კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგიის განხორციელების მექანიზმები

დოკუმენტში განსაზღვრულია კატასტროფის რისკის შემცირებისათვის აუცილებელი და საჭირო პრიორიტეტული მიმართულებები. აღნიშნული სტრატეგიის საფუძველზე მომზადდა სამოქმედო გეგმა, რომელშიც გაწერილია სტრატეგიის იმპლემენტაციისთვის საჭირო ღონისძიებები, პასუხისმგებელი უწყებები, დამხმარე და პარტნიორი უწყებები/ორგანიზაციები, შესრულების ვადები და დაფინანსების წყარო.

კატასტროფის რისკის შემცირების კუთხით არსებული მდგომარეობის მუდმივი შესწავლისა და შეფასების, ახალი საფრთხეების, რისკების და გამოწვევების საფუძველზე, განხორციელდება სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შესრულების მონიტორინგი და პერიოდული განახლება. ამ პროცესში მნიშვნელოვანია მსოფლიო ინოვაციური მიდგომების გათვალისწინება და მათზე დაყრდნობით, კატასტროფის რისკის შემცირების მიზნით ახალი ღონისძიებების შემუშავება და საუკეთესო პრაქტიკის დანერგვა.

6. დასკვნითი დებულებები

ამრიგად, კატასტროფის რისკის შემცირების ეროვნული სტრატეგიის მიზანია საქართველოს წინაშე მდგარი „საქართველოს საფრთხეების შეფასების 2015 -2018 წწ. დოკუმენტში“ იდენტიფიცირებული ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორებით გამოწვეული საფრთხეების პრევენცია, მათი შესაძლო შედეგების შემცირება, მუდმივი მზადყოფნის უზრუნველყოფა და შესაბამისი რეაგირების კოორდინაცია. ამავდროულად, დოკუმენტში განსაზღვრული ღონისძიებების გატარება უზრუნველყოფს საქართველოს მიერ ამ სფეროში ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას და ხელს შეუწყობს ქვეყნის მდგრადი განვითარების პროცესს.